

ATT ÅTERERÖVRA VARDAGEN

**Karin
Metin**

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

**Wall
Saud
Alvaro**

**En antologi till delbetänkandet om egenmakt
från Storstadskommittén**

SOU 1996:146

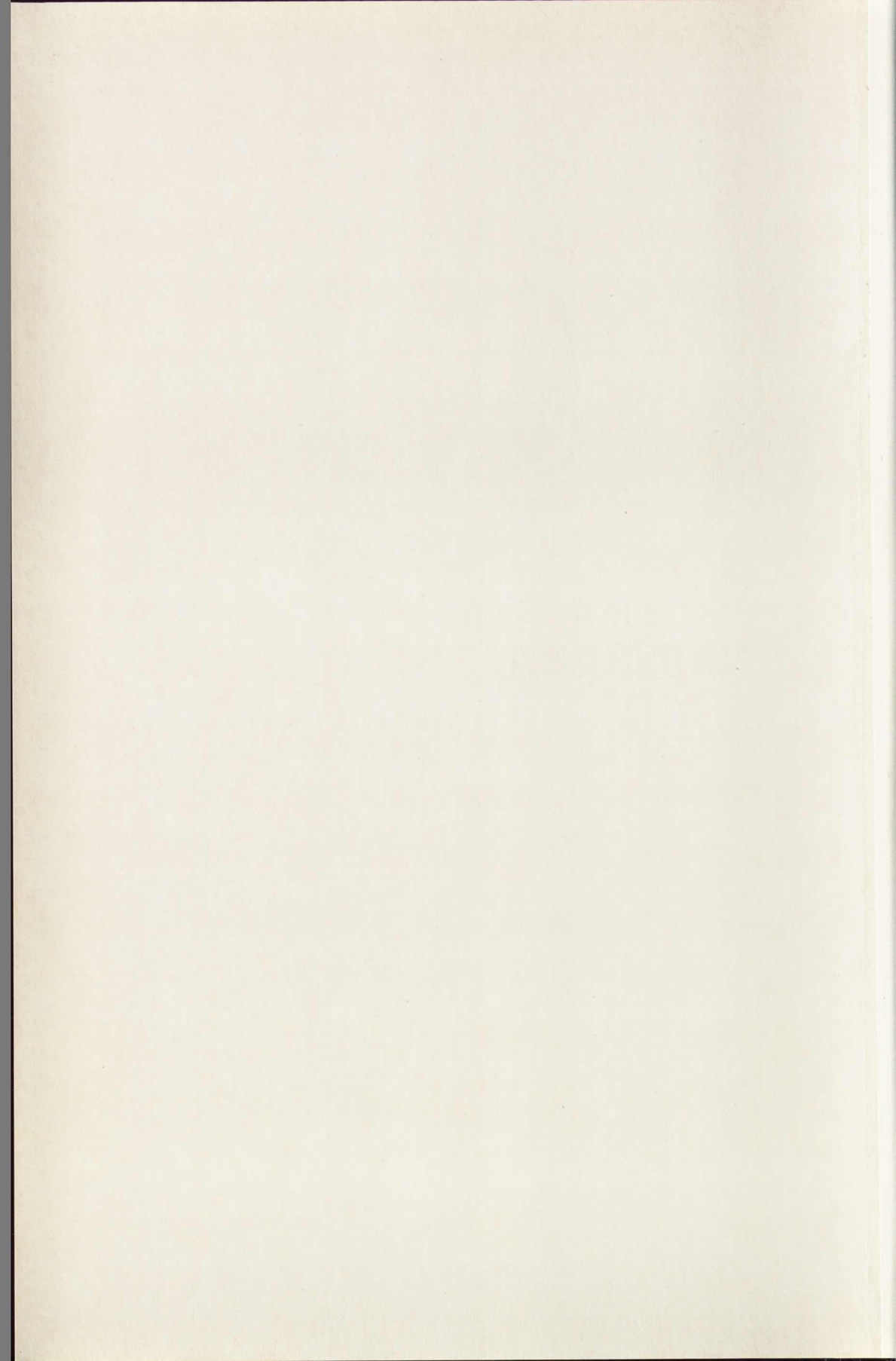

ATT ÅTERERÖVRA VARDAGEN

**Karin
Metin
Sture
Iris
Reza
Rolle
Wail
Saud
Alvaro**

**En antologi till delbetänkandet om egenmakt
från Storstadskommittén**

SOU 1996:146

Statens offentliga utredningar
1996:146
Socialdepartementet

A: R+KB
Occ 500
1996:146
19

Att återerövra vardagen

En antologi till delbetänkandet om egenmakt
från Storstadskommittén
Stockholm 1996

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 91 90

Svara på remiss. Hur och Varför. Statsrådsberedningen, 1993.

- En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:

Regeringskansliets förvaltningskontor
Distributionscentralen
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 10 10
Telefon: 08-405 10 25

Layout: Petter Johansson
Tryck: GOTAB, Stockholm 1996

Copyright bilder: © Petter Johansson 1996

ISBN 91-38-20390-1
ISSN 0375-250X

förord

Alby, Bergsjön, Eriksbo, Fittja, Hjällbo, Kroksbäck, Masmo, Rinkeby, Rosengård.

Miljonprogramsområden som ofta omgärdats av svarta rubriker. I den här antologin möter du människor som bor eller verkar i just dessa områden. I den offentliga debatten brukar de ibland härbärgeras under rubriken "de svaga". Kanske är det bekvämast så. Att se dem enbart som objekt med problem eller som klienter i behov av hjälp och behandling. Det är också ofta med det perspektivet som politiken under miljonprogrammets förhållandevis korta historia utformats. Det har målats om, glasats in och planterats nytt efter konstens alla regler.

Storstadskommittén har ett annat synsätt. Därför möter du inga "svaga" i den här antologin. Nio människor berättar med egna ord om sin vardag. Vi har valt att kalla antologin "Att återerövra vardagen". Det gör vi för att understryka värdet och betydelsen av människors egen kraft. Det innebär samtidigt en kritik av regler, resursfördelning, traditioner och myndighetsbemötande som försvårar det egna engagemanget. Gemensamt för alla berättelser är en vilja att förbättra sin egen och andras vardag. Att inspireras av möjligheter och handlingsvägar istället för att nedslås av problem och hinder.

Antologin presenteras som ett underlag inför delbetänkandet om egenmakt. Intervjuer och foto svarar Jonas Hällén och Petter Johansson för. De intervjuade är personer som vi mött eller hört om och som väckt vår nyfikenhet. Det är Storstadskommitténs förhoppning att några av de fördomar och något av den vanligt förekommande eländesbeskrivningen som grasserar om de boende i miljonprogramsområdena ska komma på skam. Visst finns det problem – och stora sådana – men det finns också styrka, stolthet och framtidstro som enligt Storstadskommitténs uppfattning bättre borde kunna tillvaratas.

Mikael Romero har varit redaktör och ansvarat för planering och sammanställning av antologin.

Stockholm i oktober 1996

Kerstin Alnebratt
Ordföranden i Storstadskommittén

Mikael Romero
Kommittésekreterare

Karin Thunberg

"Det är bara synd att dom som jobbar måste skatta för pengarna. Jag hör många som säger att dom aldrig skulle hjälpa till om dom inte fick betalt, men det finns också människor som tycker det är så roligt att gå och påta att dom gärna gör det gratis."

"Skolan och daghemmet är dom sista svenska utposterna sedan posten flyttade. Hur ska ungdomarna kunna förbereda sig för det svenska samhället när det flyttar härifrån?"

Metin Malm

Sture Lidfeldt

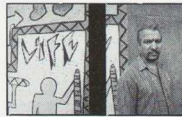
"Det höga bidragsberoendet är en stor svårighet. Hur får man människor som faktiskt inte själva betalar sin hyra att bli aktiva, hur hittar man en morot för dem?"

"Vi försöker uppfostra dom som klipper gräset att spara strängen med blåeld, eftersom det är en del av vårt kulturarv. Det är den gemensamma historien som blir ett områdes styrka."

Iris Berggren

Reza Talebi

"Den som har jobb får självkänsla och vågar ställa krav. Och när man kan göra det är man stark. Den som har ett arbete har makt."

"Dom bjöd på haj, men jag åt pyttipanna. Där var jag bland landets elit, iklädd jeans, gymnastikskor och en tröja, en gammal långtradarchaufför på besök hos överklassen."

Rolle Sundberg

Wail Rabi

"Det är inte bra om alla invandrare hamnar på samma ställe eller att en grupp dominerar ett bostadsområde. Det leder bara till isolering och fördomar."

"Om jag bor kvar här i tjugo år och någon frågar mig 'hur är det i Sverige?', så kommer jag att svara: Jag vet inte"

Suad Galol

Alvaro Fuentes

"Jag tycker man borde sätta en gräns vid, säg, 50/50, för att motverka segregeringen både här och inne i staden – förresten, varför bor det så många svenskar på Söder...?"

en inledning

Under tre veckor reste vi, på uppdrag av storstadskommittén, runt i Stockholm, Göteborg och Malmö och lyssnade på människor som bor och verkar i några av de miljonprogramsområden som byggdes i slutet av 60-talet.

Resultatet är denna antologi, med människors tankar och erfarenheter kring det som brukar definieras som "storstadsproblemet". Det kändes naturligt att för en gångs skull låta de intervjuade tala till punkt, utan en journalist som berättare. Texterna bygger på flera timmars samtal och alla vi har pratat med har läst och godkänt referaten.

Någon genialisk "storstadsproblemlösning" kan varken vi eller de vi har intervjuat erbjuda. Snarare är det så att varje förort har sina speciella hinder och unika möjligheter.

Boendeforskaren Eva Öresjö skriver i "Den sönderfallande staden", en essä om samhällsplanering och miljonprogrammets förorter (Socialvetenskaplig tidskrift 2/1995): "Den viktigaste lärdomen är då kanske insikten om, att det inte finns någon "dunderhonung"! Att det inte finns någon lösning med stort L."

Poeten och författaren Staffan Söderblom har sagt att den som skriver reportage måste lyssna till "textens inneboende sång". Så även den som vill försöka förstå och formulera lösningar på storstadens problem.

Det är som Iris Berggren från Rinkeby säger: "Vi måste själva leta reda på det som är unikt för oss och ta fasta på det när vi utvecklar den lokala ekonomin."

Precis som Iris Berggren påpekar handlar storstadsproblematiken om människor och områden med skilda bakgrunder, förutsättningar och mål. I ett sådant landskap är det inte lätt att orientera sig utan erfarenhet och insikt. Lika svårt är det att föreslå lösningar utan att själv ha haft en närmare kontakt med områdena, antingen genom att själv ha bott där eller umgåtts under en längre tid med människor som bor i dessa förorter.

Det krävs inlevelse och kunskap för att sätta sig in i andra människors liv och föreslå förändringar i deras levnadsvillkor. Därför avslutar vi den här korta inledningen med att citera den danska författaren Sören Kierkegaards tänkvärda ord:

*Om jag lyckas med att
föra en människa
mot ett bestämt mål
måste jag först finna henne
där hon är
och börja just där.
Den som inte kan det, lurar sig själv
när hon tror, att hon kan hjälpa andra.*

*För att hjälpa någon måste
jag visserligen förstå mer,
än hon gör,
men först och främst förstå,
vad hon förstår.
Om jag inte kan det,
så hjälper det inte, att jag kan och vet mer /.../*

JONAS HÅLLÉN
PETTER JOHANSSON

KARIN THUNBERG, KROKSBACK

Fem dagar i veckan, i 28 års tid, har Karin Thunberg, 70, snörat på sig sina löparskor och joggat över ängen mellan bostadsområdena Kroksbäck och Holma.

Hon är en av stadsdelens trognaste hyresgäster, som stannat trots att Kroksbäck pekats ut som både "slumområde" och "ghetto".

Nu försöker hyresvärden, Malmö kommunala bostadsbolag, bryta den negativa utvecklingen genom att låta hyresgästerna själva ta över en stor del av förvaltningen.

Karin Thunberg har plötsligt blivit en del av detta nya försök att skapa bättre sammanhållning för hyresgästerna och lägre kostnader för bostadsbolaget.

”

Egentligen var det rena misstaget att jag blev engagerad i kvinnokafét. Det var föreståndaren på dagis här intill som kom på idén, hon tyckte att deras lokaler kunde utnyttjas på kvällstid, så vi träffades i januari 1994, jag, dagisfröken och en kille från bostadsbolaget. Dom ville absolut att jag skulle vara med och hjälpa till, och jag... ja, jag tvekade lite, jag kan ju inget särskilt, men jag lovade att ställa upp som hantlangare.

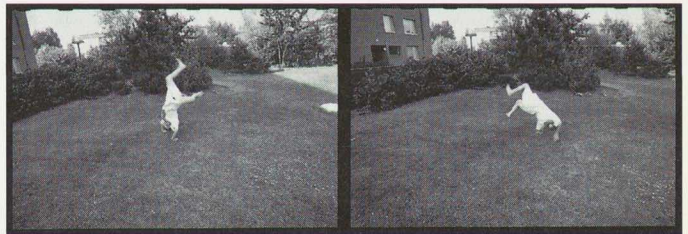
Nu är det jag som håller i kaféet och en vanlig kväll kan vi vara ett dussin svenska kvinnor och lika många invandrarkvinnor, som dricker kaffe och diskuterar. Många av invandrarkvinnorna är muslimer, det är ju en helt annan religion, så dom kommer med hucklen och slöjor och sätter sig för sig själva. Det är lite synd, tycker jag, fast å andra sidan sätter vi svenskar oss också i en liten klunga.

Jag försöker gå emellan och få dom att komma över till oss. Jag vill att dom ska tala svenska, så att vi kan prata med varandra. Det går bättre och bättre, fast en del kan inte mycket av vårt språk, så barnen får tolka. Andra förstår svenska, men ibland kan det vara bekvämt att låtsas att man inte förstår, förstås...

Men det är goa' och glada kvinnor och vi har mycket att

lära av dom när det gäller att umgås: dom hälsar alltid på varandra, och kramas, och ringer på dörren och frågar hur man mår.

Ta till exempel i början av förra året när maken dog och jag blev änka. Två dagar efter att han gått bort ringde det på dörren. Det var en polsk familj i samma trapp som frågade hur jag

mådde och om jag ville prata en stund. En annan granne stoppade mig i hissdörren och frågade: 'Du äter väl ordentligt, Karin?'. Och när det var dags för mig att flytta till en mindre lägenhet fick jag hjälp av flera grannar att bära och städa – på ett villkor: 'Karin, du får inte flytta från Kroksbäck!'.

Jag har ett annat exempel: förra tisdagen var jag ute och joggade tidigt på morgonen när jag fick se en ganska påverkad man stå utanför MKBs kontor och banka. Jag stannade till och sa: 'Det bor ingen där, det är kontor.' En av grann-

fruarna, som bor i lägenheten intill kontoret, tittade ut genom fönstret i morgonrock och undrade också vad som stod på. Då gick mannen därifrån.

Jag tänkte inte mer på det, utan fortsatte att springa min runda på fältet här utanför. När jag kom tillbaka stod grannfrun fullt påklädd utanför sin dörr och väntade på att jag skulle komma tillbaka. Hon visste exakt hur lång tid min runda brukar ta, hade jag dröjt för länge hade hon gått ut och letat efter mig eller ringt polisen.

Den här sammanhållningen och omtanken om varandra är det jag värdesätter mest med Kroksbäck. Men det har inte alltid varit så här ute. Jag minns första åren vi bodde i området slutet av 1960-talet – då hade vi ingen kontakt med någon, varken i trapphuset eller tvättstugan. Vi tog bilen till garaget och hissen till lägenheten, stängde dörren och höll oss för oss själva.

Första veckan vi bodde här stal dom makens moped. Vi gick runt och frågade och letade, men det verkade som om ingen brydde sig. Till slut var det någon som pekade på en balkong och sa 'där borta bor en som brukar stjäla mopeder...' Vi gick

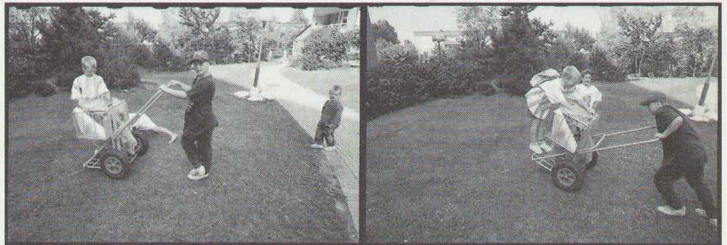
och pratade med killens mamma och hon bara ryckte på axlarna och sa: 'Stjäl gör väl alla...?'

Vi fick tillbaka vår moped i alla fall, det var den där killen som stulit den, han hade hela källaren full av stulna mopeder. Vi brydde oss aldrig om att dra in polisen, det kändes nästan som om han som stal vår moped hade det som jobb, att det var hans rättighet att ta våra saker. Vi var bara glada att vi fått tillbaka det som tillhörde oss, sedan fick maken köpa kättingar och lås och surra fast mopeden vid en pelare i vårt garage.

Ja, och så var det ständiga inbrott i källaren och på vinden - det dom inte stal slog dom sönder. Rabatterna var nedtrampade och trapporna skräpiga. Så här höll det på i cirka tio år, fram till 1980. Då blev vi evakuerade – hela området skulle saneras och repareras; vi fick treglasfönster, ny köksutrustning, nya fasader och planteringar. Jag minns särskilt våra nya cykelförråd på gården: dom skulle fungera både som skydd för cyklarna och vinden – det blåser rejält här ute – så det kom några ingenjörer från Chalmers och mätte och mätte för att få rätt form och

placering på förråden. Till slut blev dom klara och vi fick våra cykelskjul, fast dom blev inte så värst vackra... och inte hjälper dom mot vinden heller – den blåser ju i cirkel på gårdarna!

Nog behövdes upprustningen, men efter ett par år var det

lika illa igen. Det var ju mest socialfall och invandrare som bodde här och dom hade inte fått information om hur vi ville ha det.

Om du frågar svenskar om Kroksbäck, tror jag att deras vanligaste svar är att det bor för mycket invandrare här i området. Jag har inget mot invandrare, tvärtom, dom är människor dom också, även om dom kommer från en annan kultur och har en annan religion. Men jag kan förstå om en del svenskar känner sig utanför när alla andra i trappan har utländska efternamn. Där jag bodde förut var det bara jag och Johansson som hade svenska namn på dörren... fast Johansson hade ju flyttat förstås, det var bara hans chilenska fru som bodde kvar.

Egentligen är jag enormt anpassningsbar, men det var jobbigt när det kom många invandrare från södern. Dom har en annan tidsrytm än vi, dom äter sent och låter barnen vara ute sent och springa på gården utan tillsyn.

I vår trapp hade vi också en familj med zigenare på våningen över oss, och en annan zigenska familj i trappan intill. Det kom folk hela tiden och ryckte i vårt dörrhandtag och ville låna telefonen, ibland ställde dom sig och lutade sig mot vår ringklocka när dom pratade med grannarna bredvid.

Grannfrun spelade förresten vansinnigt högt på stereon. Jag var över och pratade med henne och då sa hon att hon bara spelade högt i några minuter för att lugna ner sig när hon var arg. Det stämde faktiskt, hon spelade inte så länge på hög volym, men å andra sidan spelade hon ganska ofta. När vi lärt känna varandra skruvade hon inte upp lika högt längre och då fungerade det bättre. Ibland kom hon in till mig och lånade cigaretter och telefonen... ja, det gjorde hon lite väl ofta, förstås, men man får förstå henne också: hon hade problem med sin man som slog henne när han drack.

Ja, så kom det här med självförvaltningen 1993. Vi hyresgäster fick anmäla om vi ville städa trappor och källare, rensa rabatter och plantera blommor mot att vi fick sänkt hyra. Det var liksom en andra satsning på området och moroten var naturligtvis att man skulle få lägre hyra om man hjälpte till. Det rör sig om ganska mycket pengar man kan spara på det sättet, upp emot 35 procent av årshyran.

Det är bara synd att dom som jobbar måste skatta för pengarna. Jag hör många som säger att dom aldrig skulle hjälpa till om dom inte fick betalt, men det finns också människor som tycker det är så roligt att gå och påta att dom gärna gör det gratis. Själv skulle jag gärna hjälpa till, men jag har en besvärlig rygg och så är jag lite lat, så jag får bara njuta av resultatet av dom andras arbete.

Självförvaltningen har inte bara medfört att bostadsbolaget och vi hyresgäster sparar pengar, det har också gjort att vi som bor här känner större ansvar för vårt område: om jag ser ett papper ligga på gården plockar jag upp det och ungarna förstör inte den rabatt som deras egen mor har grävt i.

Dessutom har vi fått bättre sammanhållning på köpet: grannar som aldrig pratat med varandra tidigare börjar umgås, vi hejar på varandra när vi ses på gatan och nuförtiden vågar dom vuxna säga till andras ungar om dom ställer till bus.

Fast det är klart att dom här förbättringarna inte kommer alla till godo. Nu är ju MKB mycket mer noggranna vilka dom tar hit. Det flyttar inte in så många invandrare och socialfall längre. Jag vet att det sitter

en ny tjej på MKB som verkligen är tuff; hon kollar upp deras ekonomi och skulder och kontrollerar hur det fungerade där dom bodde förut. Helst ska man väl också ha jobb om man ska få en lägenhet i Kroksbäck numera...

För ett tag sedan var det en diskussion på Kvällsöppet mellan MKB-chefen och en från Fastighetsanställdas förbund. Hon pratade för sitt och sa att den här självförvaltningen gjorde hennes medlemmar arbetslösa. Det är klart att MKB sagt upp en massa fastighetsarbetare, bostadsbolaget är ju dom som tjänar mest på det här – fast det sticker dom inte heller under stol med! Vi andra som bor här och har arbete vinner ju också i längden, genom hyresrabatten och eftersom hyreshöjningarna blir mindre.

Det svåraste med att få en sådan här förvaltning att fungera är nog att få folk att bry sig; om grannarna, gården och bostadsområdet. Jag vet hur svårt det är att få folk till vår pensionärsklubb Seniorerna. Vi är en klick på åtta-nio personer som träffas varje gång, fast det måste finnas massor med gamla i det här området. Det hjälper inte att jag sätter upp nya anslag, det är samma människor som dyker upp ändå.

Det verkar som om folk är rädda för ansvar. När jag försökte få Seniorerna att bilda styrelse och gå med i PRO slog alla bakut. Sedan finns det ju naturligtvis dom som vill sköta sig själva och inte vill vara med i självförvaltningen eller våra aktiviteter. Allt är ju frivilligt. Och om man exempelvis har socialbidrag vinner man ju ingenting på att vara med och arbeta – det sociala tar

ändå hyresminskningen. Andra betalar hellre för att slippa engagera sig eller väljer att flytta.

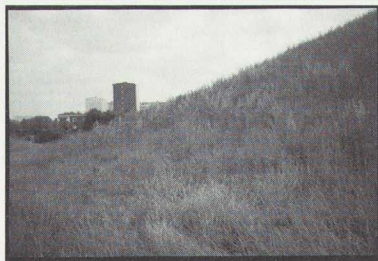
Mina egna barn flyttade in till centrala Malmö för länge sedan. Dom nästan grälar på mig: 'varför flyttar inte du också?', men jag är allergisk mot flyttningar och redan när jag flyttade hit kände jag något speciellt för Kroksbäck. Sedan dess vill jag inte överge mina kvarter, det skulle kännas som om jag lämnade dom i sticket.

Dessutom trivs jag så bra här ute med människorna, naturen och lägenheten. Jag är född på landet utanför Kristianstad och ängen och kullarna mellan Holma och Kroksbäck påminner mig lite om det lantliga: jag kan ge mig ut och jogga, utan att behöva korsa en massa gator och knuffas på trottoarerna.

Ensam blir det inte heller – jag har mina vänner och grannarna tittar ofta in på en kopp kaffe. Det var förresten en kvinna här idag med den här buketten, bara för att ni skulle komma. Snart fyller jag sjuttio och då lär dom väl hitta på något nytt bus.

Nej, här i Kroksbäck är jag inte ensamstående – jag brukar säga att jag är ensamgående: visserligen bor jag själv, men jag är nästan alltid på väg för att träffa någon.

”

METIN MALM, FITTJA

Metin Malm är uppvuxen i Fittja. Fadern är liksom många andra fittjabor turk från Kulo i mellersta Turkiet, modern är svensk.

Efter att först ha begått brott i tonåren deltog han i antivålds-projektet Non Fighting Generation, studerade på Komvux, utbildade sig till guldsmed, arbetade som vakt på diskotek, fritidsledare, städare och diskare.

Metin har även gjort militärtjänstgöring i Sverige, bott en kort period i Turkiet och några månader i Österrike.

För ett och ett halvt år sedan återvände han till Fittja och är nu projektanställd i ett år av Botkyrka kommun, för att arbeta med barn och ungdomar på Fittjahöjdens ungdomsgård.

”

För ett tag sedan gjorde jag ett enkelt språktest med några tonåringar från Fittja. Jag tog fram en kassett med en vuxenbok och lät ungdomarna lyssna. Efter fem minuter tröttnade dom och sa att dom inte förstod någonting. Då bytte jag kassett till en ungdomsbok, men det var fortfarande ingen som förstod vad som sades. Till slut fick de lyssna på en barnbok och först då hängde alla med.

Det är en skam att ungdomar som gått halva sitt liv i skolan inte förstår vardagssvenska. Hur ska vi kunna komma in i det svenska samhället om vi inte ens kan läsa? Vi skulle behöva en tioårsplan, med utbildning för vuxna, bättre resurser till grundskolan, terapi och kurser, för att fittjaborna skulle klara av att ta makten över sina egna liv.

Men du vet ju hur många invandrare resonerar: jobba hårt, tjäna pengar, köpa stor bil och stort hus i hemlandet. Här i Fittja känner jag många som lever som om dom bodde i en by i Turkiet och i en annan i Sverige; dom jobbar, går till turkiska föreningen, går hem och äter, tillbaka till turkiska föreningen och tittar på satellit-TV från Turkiet.

Vad som sker runtomkring den egna förorten spelar inte så stor roll, folk tänker:

”varför ska jag utbilda mig för när jag ändå kommer att arbeta på restaurang och sitta på turkiska föreningen och dricka te?” Utbildning är bara till besvär, det är pengarna som räknas.

Vi som bor här blir mer och mer isolerade från övriga Sverige genom att vi tänker på det sättet. När jag själv var tonåring strävade åtminstone vi unga efter att ha kontakter utanför Fittja. Vi sökte oss till andra förorter och vi åkte in till sta'n – okej, vi bråkade och ställde till en del problem, men vi var i alla fall nyfikna på världen utanför. Så är det inte idag. Dom unga står och hänger i centrum och kollar in sin egen lilla maffia-grupp, så fort dom tvingas ta sig utanför Fittja blir dom osäkra och måste ha sällskap av sina kompisar.

När ungdomarna blir äldre går dom kanske med i en kultur-förening, men trots att många här ute tillhör en sådan förening, och dom här föreningarnas lokaler ofta har många besökare, minskar det inte avstånden mellan grupperna: turkarna sitter för sig, kurderna har sin lokal och assyrierna sin klubb. Alla håller sig för sig själva och samarbete är nästan omöjligt. I mina ögon är dom här föreningarna bara spelhålor, där man dricker kaffe och spelar kort.

Mitt mål är att bryta igenom isoleringen. Jag försöker ordna aktiviteter för ungdomarna utanför Fittja, helst utanför Bot-

kyrka. Tre år i rad har jag varit med och ordnat sommar- och vinterkollon utanför Stockholm, och nu ska vi dra igång kurser i bergsklättring. Det är livsviktigt att ungdomarna får komma iväg på sådana saker och få lite kontakt med resten av det svenska samhället.

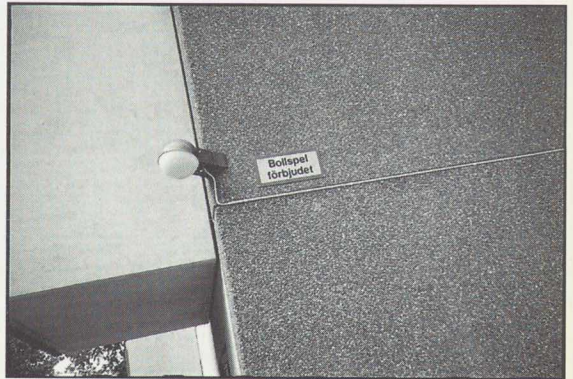
När jag själv växte upp kände jag mig utanför, utan att jag riktigt förstod varför. Trots att jag bjöd hem kamrater till mig, blev jag sällan bjuden till dom. Långt efteråt förstod jag att det berodde på att deras föräldrar såg mig som svensk.

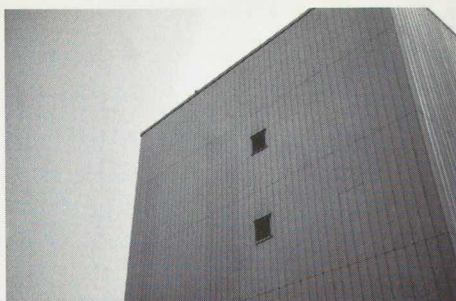
Så skildes mina föräldrar, och det började gå åt helvete i skolan. Jag började syssla med brott och blev tagen av polisen. Jag har gått igenom hela rättssystemet och sett hela baksidan. Egentligen vill jag inte tala så mycket om det som varit, det är sådant jag lagt bakom mig. Å andra sidan gav det mig erfarenheter som jag har nytta av idag, när jag arbetar med dagens struliga ungdomar.

När jag var sexton åkte jag ner till Kulo för första gången, helt ensam. Jag blev väl mottagen, men det hjälpte inte: i Fittja hade alla beskrivit Anatolien som om det var ett sagoland med guld och gröna skogar. Det stämde naturligtvis inte, Kulo är bara en byhåla mitt i Turkiet.

Klyftan mellan mina drömmar och verkligheten blev för stor och i besvikelsen dömde jag min fars landsmän för hårt. Jag gick bara omkring och såg fel och längtade hem till trygga Sverige och Fittja.

Nu i efterhand inser jag att den här resan kunde slutat mycket bättre, om jag själv bara varit mer bildad och talat språket bättre. Det som kunde ha varit en möjlighet för mig att lära känna mitt ursprung och min fars landsmän blev bara en negativ upplevelse.

Jag kom hem och var lika rotlös som förut. Det kändes som om jag saknade mål och mening med livet, det var lätt att följa efter dom kamrater som ville skaffa sig snabba pengar på brott.

Mitt i allt detta blev jag inkallad till regementet i Strängnäs. Till min förvåning upptäckte jag att jag faktiskt trivdes. Det fanns klara regler och jag träffade en slags människor som jag aldrig umgåtts med tidigare: det var unga killar som hade satt upp mål i sina liv; dom talade om att skaffa sig utbildning, en del ville bli läkare, andra mekaniker. När dom pratade om framtiden handlade det om att utveckla sig själv och göra positiva saker, inte planera brott eller skryta över slagsmål.

Men min värnplikt höll på att ta slut innan den ens börjat: efter en månad kom polisen och hämtade mig för ett gammalt brott. Jag blev släppt ur häktet, men befälen sa att jag inte var välkommen tillbaka och kamraterna förstod inte heller hur jag, som dom tyckte var så trevlig, kunde vara kriminell.

Jag var förtvivlad, jag ville inte missa den här chansen att få göra något med mitt liv. Så jag bad om tillåtelse att tala inför resten av regementet. Befälen gav med sig och jag minns hur jag stod där ensam på scenen i aulan och berättade om min bakgrund och varför jag begått brottet. Jag sa: 'Det här är min sista chans. Jag måste få bevisa att jag klarar av att göra lumpen!'

När jag talat klart tittade jag på befälen. Dom var också rörda, men beslutet var ju redan fattat. Jag frågade om vi inte kunde rösta om saken. Efter en del diskuterande gick dom med på det: kamraterna fick rösta om jag skulle få stanna eller inte.

Det går inte att beskriva den känsla jag kände den där dagen; där stod jag på en scen, framför en fullsatt lokal, och det var

min framtid som var under omröstning. När kamraterna räckte upp händerna var det inte bara det att dom gav mig en ny chans, dom visade mig också sitt förtroende.

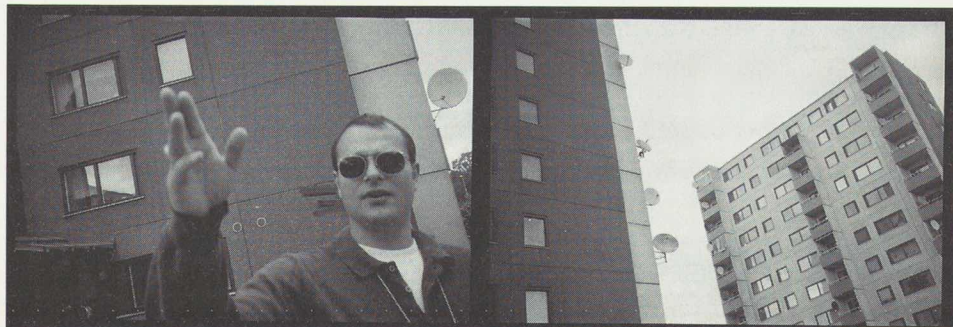
Att jag fick stanna kvar i Strängnäs var avgörande för mig: i en kritisk tidpunkt i mitt liv fick jag chansen att komma utanför Fittja och möta andra människor, med en helt annan bakgrund.

Efter lumpen fick jag plats hos en guldsmed. Jag hade skaffat mig arbete och det såg ut som om det skulle ordna sig för mig. Jag blev uppskattad av andra människor i min omgivning; det var till mig som folk kom för att prata om sina problem i äktenskapet, om pengar eller kamrater. Jag gav dom mina råd och började tro att jag kunde mer än vad i själva verket gjorde.

Det här stora uppsvinget i mitt liv – med pengar, arbete och uppmärksamhet – blev för mycket. Jag började känna mig oövervinnlig. Till slut bestämde jag mig för att satsa på mitt livs största projekt: jag åkte ner till Turkiet för att driva ett hotell. Mitt självförtroende var på topp; eftersom jag tyckte att jag hade klarat mig så bra i Sverige, trodde jag att jag skulle lyckas även i Turkiet.

Men där nere gick allt fel: jag klarade inte språket tillräckligt bra för att få jobb och saknade kontakter för att göra affärer.

Det blev ett hårt slag. Jag ville inte åka hem och berätta om mitt misslyckande, så jag stannade i Turkiet ett tag till och flyttade sedan till Österrike och arbetade på en skidort.

När jag kom tillbaka till Sverige flyttade jag till Uppsala. Jag hade fortfarande dåligt samvete för att jag misslyckats.

Men så förra året blev jag erbjuden att delta som ledare på en sommarkoloni som Fittjahöjden organiserade, och så lyckades jag få den här projektanställningen. Jag tror att jag kan göra nytta här genom att fånga upp unga, som befinner sig i samma situation som jag en gång gjorde.

Jag är beredd att arbeta hundra procent för ungdomarna i Fittja, men jag får akta mig så att jag inte bränner ut mig. Jag

är ju bara en person och kan inte ställa upp för alla. Ibland känns det så hopplöst – ett område med så många problem och så lite resurser för att lösa dem.

Bara att lyssna på ungdomarnas familjeproblem! Folk mår så dåligt, så dåligt – det är baksidan av Mercedes-bilarna och dom fina husen i Turkiet som visar sig till slut.

Jag vill egentligen inte låta så här negativ, Fittja är trots allt mitt hem. Det var här jag växte upp; fiskade i Albykanalen och badade i Slagsta. Jag har många gamla vänner här i trakten och massor av

fina minnen från våra ängar, skogar och badplatser, men den sociala misären och familjernas problem är så stora att jag har svårt att se någon positiv utveckling.

En del av dom utländska familjer som kommer hit har så svårt med språket att dom inte ens kan skriva sin egen adress. Barnen går i sina föräldrars fotspår och bildar en stor underklass, även om du kommer från en bra familj går det åt helvete, för alla andra barn du umgås med har problem.

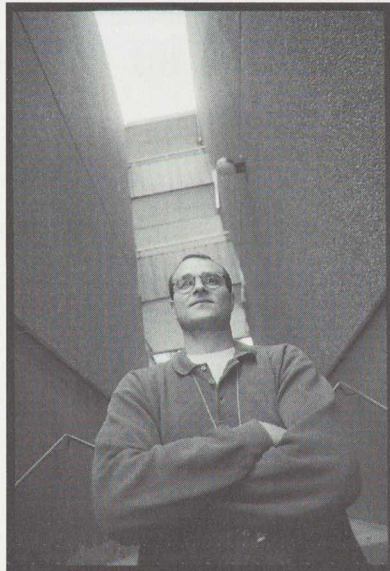

Skolan och daghemmet är dom sista svenska utposterna i Fittja sedan Posten flyttade. Vi har inga företag, förutom butiker, ingen bankomat, bank, arbetsförmedling, socialkontor eller polisstation – och snart flyttar gymnasiet.

Hur ska ungdomarna här kunna förbereda sig för det svenska samhället när detta samhälle flyttar härifrån? Allt för många ungdomar som bor här i Fittja säger att svenskar är skit och att dom hellre skulle vilja bo i Turkiet.

Men det skulle inte fungera. Jag vet, för jag har själv försökt.

”

STURE LIDFELDT, ERIKSBO

Gång på gång återkommer kooperatören Sture Lidfeldt till det lilla samhällets omsorg och nätverk under uppväxtåren i Norrbotten. För honom är det en viktig förebild för boinflytande och självförvaltning.

Han tycker att Eriksbo i Göteborg kommit en bit på vägen. Kooperation och tuff uthyrningspolicy har gått sida vid sida, och förändrat området.

Illustration: Peter Lindqvist

Fotograf: Per Olsson

Text: Per Olsson

Layout: Per Olsson

Illustration: Peter Lindqvist

Fotograf: Per Olsson

Text: Per Olsson

Layout: Per Olsson

”

Det starka samhället som skulle ta hand om oss från vaggan till graven kommer inte tillbaka. Vi kanske kan förändra lite grann jämfört med vad vi har i dag, men folk måste in mer aktivt och förändra för sig själva. Jag växte upp i Norrland, min pappa och morfar var övertygade sossar. Pappa jobbade i gruvan, mamma var hemma med oss två barn. Vi fick en lugn och trygg uppväxt i ett litet samhälle där alla kände alla och där det fanns kontaktytor. Föräldrarna tog ansvar, det var liksom ingen annan som hoppade in.

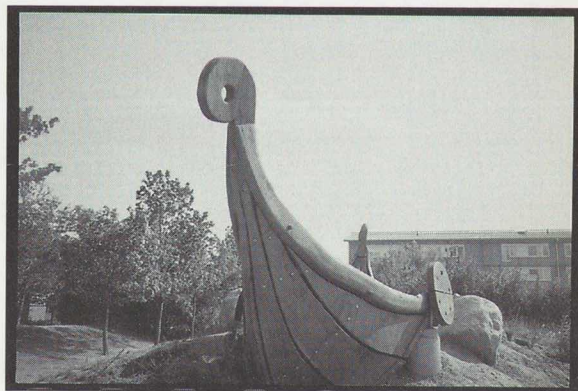
Jag minns hur förvånade dom blev när dom fick höra att kommunerna byggde fritidsgårdar med betald personal, när det fanns både skog och fiskevatten och mycket annat att göra.

Hösten 1979 flyttade jag till Eriksbo. Då var det ett område med ganska stora sociala problem, störningar och bråk.

När vi drog igång kooperativet nådde vi en liten klick som ville att det skulle vara ett anständigt område. Dom hade bott här i kanske åtta-tio år och barnen hade växt upp här, så de ville få ordning på området.

Men vi fick ingen kontakt med den dåvarande fastighetsägaren. Dom tyckte vi var en ganska konstig grupp som ställde krav och lade oss i.

Bland hyresgästerna var det många som gett upp och ville härifrån. 1984 var trettio procent av lägenheterna tomma. Området var nästan inte alls underhållet; taken läckte, fönsterbågarna ruttnade, tvättstugorna fungerade dåligt.

Samma år drev vi på för att få större inflytande på förvaltningen av området. Eriksbo gick back, hyresförlusterna var åtta miljoner per år. Politikerna i kommunen sa, enligt vad jag hört, ”ja, låt dom ta skiten då”.

Då fick vi ny kraft. Samtidigt som jag fick lite kalla fötter. Ett gäng amatörer skulle förvalta tusen lägenheter! Framåt sommaren det året kom det till slut ett förslag om att vi skulle ta över en del av området, Östergärde. 'Alltid något, bättre än ingenting,' tänkte vi. Men dåvarande hyresvärden, Göteborgshem, var inte direkt positiv...dom ville inte förmedla någon kunskap. Hyresgästföreningens man var inte heller speciellt hjälpsam, han tyckte inte om idén att föreningen plötsligt skulle bli förvaltare. Fast det var nog mest hans personliga uppfattning, tror jag. Hyresgästföreningens föreningsstyrelse, som yttrar sig i policyfrågor, uttalade sig i alla fall inte mot självförvaltningen.

Sen fick vi läsa i GP, strax före julen 1984, att vi var sålda. Det kändes mycket irriterande. Både att vi inte fått veta något

under så lång tid, hyresgästföreningen var ju informerade under förhandlingarna, och att vi suttit ganska många dagar i förhandlingar om området. Vi hade vanliga jobb, på dagis, Volvo och så vidare, och det var svårt att komma ifrån på dagtid. Det kändes som om man lekte med oss.

Avtalet i sig var bra. Familjebostäder ville väl visa storebror Göteborgshem att det gick att göra ett bra område. Vi tillfrågades också om det fanns boende som kunde jobba på kontoret, med fastighetsskötsel, städning, eftersom Göteborgshems tidigare personal hade blivit erbjudna att stanna kvar, men dom valde att inte göra det.

Plötsligt var vi i kooperativet en tillgång. Det nya bostadsbolaget lyssnade på vad vi hade att säga. Vi fann varandra ganska snabbt, eftersom vi i princip hade samma mål: att skapa ett lugnt, tryggt och billigt boende.

För mig var drivkraften att få inflytande och bygga upp en slags boendedemokrati. Dessutom skulle ju våra egna arbetsinsatser leda till att hyrorna hölls nere.

Formellt hade vi hyresgäster majoriteten gentemot förvaltaren, men vi behövde aldrig testa det, eftersom vi var överens. Han fick oss att fatta vad han sa, och han lyssnade när vi hade bestämda åsikter.

Vi kom fram till att området måste byggas om. Först tänkte vi göra lite kosmetisk uppsnygning, ommålning av tvättstugor och uppgångar, men eftersom tak och fönster inte var täta så var vi tvungna att börja med en rejäl ombyggnad.

Vi satte oss ner med Familjebostäder under två dagar och hade en brainstorming. Vi hade massor med förslag och idéer. Familjebostäder kontaktade i sin tur fem arkitektfirmor som fick lämna in förslag. Trots att vi inte var ense med bostads-

bolaget fick vi faktiskt bestämma, och det såg vi som en bekräftelse på att vi var viktiga.

När ombyggnaden kom igång gällde det att bryta den här känslan att "vi struntar i hur det springs ner och förstörs", den där andan av uppgivenhet som varit tidigare.

Vi knackade på hos alla boende, och talade om hur viktigt det var med en positiv social kontakt och att den inte fick bestå av att skrika åt barnen. Istället borde alla försöka få kontakt med barnen, lära sig vad dom heter, så att man också skulle kunna prata om vad som händer. Dom allra flesta dumheterna är ju obetänksamhet och det kan man hantera på andra sätt än att vara arg på människor.

Cirka 25 procent av alla boende kom på våra möten, huvudsakligen från U-husen som har större lägenheter och många barnfamiljer. Det var svårare att nå dom som bodde i ettor och tvåor.

Det var en mycket positiv stämning i området. Det var väldigt många möten, så det tog rätt mycket tid för några av oss. Delvis gjorde det att vi inte riktigt hann med att hålla organisationen

vid liv. Och att hålla husgrupper vid liv när folk ska flytta är väldigt svårt, då tappar man lusten.

1989 började det mesta vara klart. Vi hade fått snurr på ombyggnaden, hus efter hus byggdes om på samma sätt.

1992 startade vi vår kooperativa skola, eftersom folk flyttade härifrån på grund av, som dom själva sa, att skolan inte fungerade. Vi fick stöd från kommunen, men lärarna blev mycket irriterade. Motsättningarna var mycket stora första åren. Vår verksamhet ligger ju delvis i samma lokaler som den kommunala skolan, Eriksboskolan.

Jag sticker inte under stol med att vi heller inte var så himla vänliga. Vi var ju rätt aggressiva i vår marknadsföring. Andra året tog vi kontakt med samtliga föräldrar med barn som skulle börja skolan, Vi var tiotalet föräldrar som gick runt och vi tog i princip alla sjuåringar det året. Det uppfattades som en väl drastisk metod.

Sedan lugnade det ner sig. Alla blev väl mer förstående. Idag har vi hel grundskola, från ettan till nian, och vi har bra samarbete med den kommunala skolan. Från början hade vi alltså 54 elever och sex lärare. Nu är vi uppe i 180 elever och femton lärare, medan Eriksboskolan bara har 80 elever. Det är ombytta roller, kan man säga.

Tyvärr har farhågorna om en vit, segregerad skola delvis besannats. Det finns betydligt fler invandrarbarn i Eriksboskolan än på Lärjeskolan. Vi har i och för sig besökt samtliga föräldrar och barn, och definitivt inte tittat på om de haft ett exotiskt efternamn, men å andra sidan har vi ju gjort all information på svenska. Det har naturligtvis gjort att vi haft svårt att nå alla grupper, t ex de arabiska.

I regel har det varit så att dom föräldrar som varit intresserade och aktivt valt skola har placerat sina barn i vår kooperativa skola. Dom andra har låtit barnen gå kvar i den kommunala skolan. Det tror jag är en anledning till att det är många fler invandrarbarn där.

En svårighet med det kooperativa arbetet är att det är mest nordbor som är aktiva i våra olika föreningar. I dag bor det 19 procent i Eriksbo som inte är svenska medborgare, av dem är 6 procent finnar. När vi började var 27 procent utländska medborgare. På så sätt är vi en oerhört ovanlig förort för att vara Angered. I resten av kommundelen har andelen invandrare ökat under senare år.

Vi hade flyktingar som sökte bostad här också. Men Familjebostäders policy är tuff, och har hela tiden varit att du måste ha egen inkomst eller personlig borgenär. Är du flykting från Somalia så har du förmodligen inte personlig borgenär, vilket du som svensk ofta kan ha.

Detta är en svår fråga. Om vi tagit in väldigt många flyktingar kanske många etablerade hade flyttat. Det gäller att hitta balansen. Jag vet att både Poseidon och Bostadsbolaget tog emot människor med sociala kontrakt när flyktingströmmarna kom, men det har man alltså inte gjort i Eriksbo. Det fanns ett tryck på att fylla de tomma lägenheterna med flyktingar. Det märkte vi eftersom det fanns en viss tveksamhet om det var rätt att göra så här. Vi fick ett stort antal bostadssökande från andra områden där svenska familjer flyttade ut när det kom nya flyktingar dit.

Jag tycker nog att Familjebostäder tar socialt ansvar. Men från föreningens sida har inte velat lägga oss i vilka som ska bo här, det blir ohanterligt. Vi ska inte säga att man inte får bo här för att man är grönhårig, utan där ska kommunen förslagsvis ha sin policy, tycker jag.

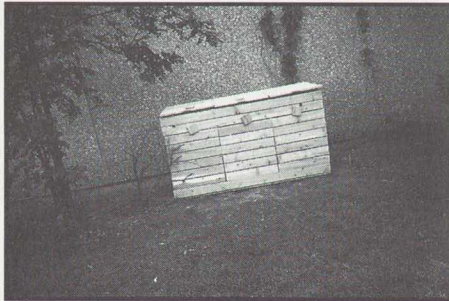
Om Eriksbo ska bli en modell för till exempel Hjällbo så måste bostadsföretagen tillsammans med hyresgästföreningen hitta på en morot för folk. Här hade vi hade ändå moroten att om vi engagerade oss och jobbade så skulle hyran hållas nere.

Men jag tror inte det går att under en längre period driva enbart ideell verksamhet. De drivande kommer att tröttna, ofta har man svårt att släppa in efterträdare. Det behövs någon som

har kompetens och ansvar för att hålla saker under sina vingar, någon som arbetar med kooperativet på heltid.

Ett annat problem är hur man får människor som lever på bidrag och inte själva betalar sin hyra att bli aktiva. Om det inte syns i plånboken så är det ett dilemma. Löser man det problemet tror jag definitivt att Eriksbo kan bli en modell för andra områden.

”

IRIS BERGGREN, RINKEBY

Iris Berggren flyttade till Rinkeby 1969, när området var nytt. Ett år senare började hon arbeta med uppsökande verksamhet bland ungdomarna i förorten. I dag arbetar hon som kultursekreterare på stadsdelsförvaltningen.

Liksom många andra rinkebybor gjorde Iris "bostadskarriär" på 1970-talet. Först flyttade hon till en villa i Spånga, när hon sedan skiljde sig flyttade hon vidare till en hyresrätt i innerstaden och blev kvar där i tolv år.

För några år sedan bestämde sig Iris Berggren för att flytta tillbaka till Rinkeby. Följande samtal utspelade sig när hon ringde till det stora bostadsföretaget:

"Vem ringer du för," undrade kvinnan på bytesförmedlingen.

"Mig själv."

"Är du bostadslös?"

"Nej."

"Var bor du?"

"Lilla Essingen."

"Och du vill flytta till Rinkeby..!?"

Med en sådan inställning hos den svenska medelklassen spelar det ingen roll hur många sådana här rapporter som görs. Rinkeby och andra områden som byggts på samma sätt är dömda på förhand.

Vi problematiserar för mycket. Kanske vissa saker inte är problem som måste lösas? Kanske det bara är så att tiden måste ha sin gång, att det faktiskt tar tid för ett område att växa och stabilisera sig? För vissa områden tar det kortare tid, för andra längre och när det gäller Rinkeby måste man ha extra is i magen: världshändelserna avspeglar sig här på bara några månader. När ett krig brutit ut kommer människor på flykt snart hit. Det gör att Rinkeby har en ständig inflyttning, där det hela tiden kommer nya grupper som ska integreras i samhället.

Men jag brukar säga: Ta det lugnt, det ordnar sig! Sedan är det ju klart att vi inte är helt fränkopplade från resten av samhället – vad vi kan göra bestäms mycket av dom anslag vi får från stat och kommun. Utan offentliga medel är det svårt att skapa ett bättre samhälle, hur många kooperativ och föreningar man än startar.

Men i dag betyder föreningslivet jättemycket för Rinkeby. Vi har 35-40 föreningar i området och många av dom arbetar bra tillsammans. Det är en styrka att vi har föreningar som inte bara verkar för sin egen grupp eller aktivitet, utan att dom engagerar sig i hela Rinkeby.

Ibland brukar det här kallas "Rinkebyandan". Jag vet inte om vi har en speciell anda här ute, men vi har alltid varit bra på att lösa problem tillsammans.

Jag minns när jag och Lasse flyttade hit 1969. Vi var nybyggare, en av alla dessa trångbodda svenska barnfamiljer som ville ha en större, modernare lägenhet. Bland dom första som

kom hit fanns många norrlänningar, finländare, jugoslaver och turkar. Många av turkarna flyttade faktiskt hit från Odenplan.

I början var det som att bo på en byggarbetsplats. Förutom

husen var ingenting klart. När jag behövde ringa fick jag gå till Rinkebys enda telefonkiosk och stå i kö. Det fanns inga affärer, ingen post eller bank.

Så vi var ett gäng som bestämde oss för att bygga en provisorisk parklek. Några av oss hade haft kontakt med

Alternativ Stad, en organisation som på den tiden bland annat slogs mot rivningarna i Stockholms innerstad, och efter samma modell organiserades ett byalag i Rinkeby.

Vi fick vår parklek, Rinken, och fortsatte sedan att trycka på för att få mer saker att hända. Vi startade samverkansprojekt med skolan, butiksägarna och närpolisen. Vi organiserade stadsdels-träffar, skrev brev och hjälptes åt för att lösa konkreta problem, som exempelvis lekparken.

Själv flyttade jag och Lasse härifrån några år senare, till en villa i Spånga. Det var inte det att vi vantrivdes i Rinkeby, vi gjorde bara en normalsvensk boendekarriär: vi flyttade från en liten hyreslägenhet till en större och sedan vidare till ett hus.

Det här sker i många områden, men bara för att man flyttar från Rinkeby ska det analyseras som ett "invandrarsproblem". Det spelar ingen roll om man är svensk, turk eller chilensare – det är naturligt att folk vill flytta till radhus eller villa om dom får det bättre ställt.

Risken är förstas att människor som har mycket att tillföra ett område som Rinkeby försvinner till villaområden, men jag ser ingen större fara i det. Dom allra flesta stannar ändå kvar för

att dom trivs, för att barnen växt upp här eller för att dom tycker det blir för dyrt med eget hus.

Vi har en stabil bas i dom greker och turkar som kom hit på 1970-talet. Titta bara på torget: här kan du se Alexandra Pascalidou pappa komma förbi eller Juan Fonseca (riksdagsman för socialdemokraterna). Och han som driver salladsbaren i centrum, hans son har startat nattklubben Gino i city.

Vi är 14 000 innevånare i Rinkeby och vi har antagligen fler egna företagare än någon annan stadsdel i Stockholm. Dessutom är vårt föreningsliv troligen det mest vitala i sta'n. Våra lokala föreningar är en ny folkrörelse, kanske inte som dom gamla folkrörelserna, som hade kanaler rakt upp till makten, men kollektiva samlingar som ger oss större möjlighet att göra saker lokalt.

Fast, som sagt, vi står inte utanför samhället, utan är beroende av den politik som förs i Stadshuset och riksdagen. Tyvärr fungerar det ofta så här: politikerna får dåligt samvete och beslutar sig för att göra något, plötsligt satsas det extrapengar på förorter som Rinkeby – sedan går en tid och vi försvinner än en gång från dagordningen.

Vi har haft många sådana projekt. Alldeles för många. Och alla dessa debatter och rapporter! Ena dagen ska alla få lära sig hemspråk, nästa dag måste alla prata perfekt svenska. Det här handlar om Rinkeby som objekt: för politiker, journalister och forskare.

Jag blir galen på alla pengar som ges till experter som kommer utifrån och ska hjälpa oss att lösa våra problem! Först säger storstadsutredningen att invånarna i dom här områdena är resurser, sedan handlar myndigheterna precis tvärt om när dom drar igång sina projekt.

Varför får till exempel våra lokala konstnärer så få uppdrag när Rinkeby ska utsmyckas? Jo, för ingen av våra konstnärer finns

registrerade på kulturarbetarförmedlingen i city, dom går på den vanliga arbetsförmedlingen i Rinkeby.

Det blir en ond cirkel: om man inte jobbat som konstnär dom senaste åren, får man inte vara registrerad på kulturarbetarförmedlingen, och om en konstnär inte är registrerad på kulturarbetarförmedlingen får han eller hon inga uppdrag...

Istället blir det redan etablerade konstnärer som kommer hit och gör utsmyckningar åt oss. Jag har inget emot dom konstnärerna som personer, men barnen i Rinkeby behöver också se att vi har egna talanger, som klarar av att göra sådana här saker själva. Det handlar om behovet av vuxna förebilder, människor som bor och verkar i det egna området.

Den viktigaste förändring som skett i Rinkeby dom senaste åren är att fler och fler säger: 'Vi är inget objekt som ska undersökas, vi är människor som lever ett gott liv i en stadsdel som visserligen har problem, men också gott om resurser.

I Rinkeby utvecklas egna nätverk inom exempelvis restaurangnäringen, men också inom kulturen. Vi har haft flera världsberömda författare på besök och vi har en unik internationell blandning av människor som på olika sätt ägnar sig åt kultur.

Ett exempel: på andra sidan fältet, i Kista, sitter grabbarna och säger att dom arbetar över hela världen. Tidningarna är snabba att döpa deras område till Sveriges Silicon Valley.

I Rinkeby finns stora delar av världen representerat, men ingen pratar någonsin om dessa kulturmöten, istället åker journalisterna till Berlin och New York och skriver artiklar om det 'kosmopolitiska'.

Jag tror att vi i framtiden ska kunna sälja Rinkeby på det som tidigare betraktats som områdets svaghet: det multietniska. Men för det behövs symboler: vår festival är lika viktig för oss

som Angeredsteatern varit för Angered och som kulturföreningen Oasen var för Rågsved.

Jag tror på kultur som lokaliseringsfaktor. Jag menar: standardreceptet hittills har varit att man ska lära sig bra svenska så ordnar sig allt, men det är inte så enkelt. Vad händer när du gått den svenska utstakade vägen, talar perfekt svenska men ändå inte får något jobb? När min

chef var på konferens i Portugal träffade han en delegation från Londons förorter. Engelsmännen skrattade åt oss svenskar när vi pratade om språkets betydelse, och sa: 'Hos oss pratar alla perfekt engelska, men dom har ändå inga jobb!'

Vad vi måste göra i Rinkeby är att leta reda på det som är unikt för oss och ta fasta på det när vi utvecklar den lokala ekonomin. Det är här kulturen kommer in, vi är mångkulturella, det är vår styrka och det ska vi bygga vidare på, inom kulturen och nöjesindustrin.

Då frågar sig folk: kan hiphop och samba ge några jobb? Se det så här: vi hade utbyte med en fransk förort nyligen och där betraktades ungdomarna som seriösa kulturutövare, som gav förorten status och inkomster. Men i Sverige säger vi 'det är bra att ungdomarna håller på att dansa och sjunga så har dom något att göra'. Folk som säger så har missat hela poängen: kultur-, nöjes- och underhållningsindustri är det som växer snabbast i världen. Här finns pengar att göra och jobb att skapa, för den som kan erbjuda nya, spännande saker.

Parasound, som mixar ljud på konserter och andra stora evenemang, lärde sig yrket bland annat genom att mixa på Rinkebyfestivalen. Alldeles nyligen var jag med i en diskussion om att bygga en inspelningsstudio i Rinkeby. Jag vet att det finns folk som har planer på multimedieprojekt och småföretagarhus och jag menar allvar när jag tycker att Moderna muséet borde

hamnat hos oss – se bara på Köpenhamn, dom vågade bygga sitt museum i en förort!

Det är alltså möjligheterna. Men det finns också en annan utveckling, som tyvärr leder åt andra hållet.

Det är att Rinkeby fylls på med så många nya grupper att vi får svårt att ta vara på möjligheterna. För några år sedan fanns ett tjugotal somalier i stadsdelen – idag är dom kanske 700. Det ställer naturligtvis till problem när alla dessa nykomlingar ska lära sig språket och sedvänjorna. Förr var det turkarna som inte kunde ”knyta sopp-

åsarna”, i dag är det somalierna som gör samma klassiska misstag och vi får börja om från början med att diskutera alla dessa små saker som skapar irritation mellan folk. För många i Rinkeby är det som att kastas tillbaka tjugo år i tiden och höra samma gamla visa om igen. Det är klart att folk upplever det som frustrerande.

Ännu allvarligare är att dom här nya grupperna redan från början ses som chanslösa på arbetsmarknaden. Den allmänna meningen bland politiker och tjänstemän är att få bland exempelvis somalierna någonsin kommer att få ett fast arbete. Dom stuvats undan i olika arbetsmarknadsprojekt och blir beroende av bidrag.

Vad lär sig deras barn av detta? Samhällets signal är ju att deras föräldrar inte duger någonting till.

Trots alla dessa problem, vill jag avsluta med att säga att Rinkeby är min hembygd. Men vi måste få andrum att bygga upp hembygds känslan. Vi har ju faktiskt bara hållit på sedan 1969 och det är en mycket kort tid i ett bostadsområdes liv.

Jag kommer ihåg när vi satt hemma hos mig och kämpade för Rinken. Med hjälp av ett par studenter på Konstfack, som hjälpte till med ritningarna, lyckades vi till slut få ihop ett

fundament till ett par traktorgungor, ordna en bygglek och en provisorisk leklokal. Det var vår första framgång och jag minns hur vi var många föräldrar som jublade.

Fundamentet står fortfarande kvar på den där lilla kullen ovanför lokalen. Den ligger på en gammal kultplats, bland syrener som funnits där i urminnes tider. Det är samma sak med blåelden som växer längs cykelbanan – det är en gammal växt som hängt med sedan den tid det fanns bondgårdar på Järvafältet. Vi försöker uppfostra dom som klipper gräset att spara strängen med blåeld, eftersom det är en del av vårt kulturarv, det också. Det är sådana saker, den gemensamma historien, som blir ett områdes styrka.

Jag minns förra sommaren när vi visade film i Rinken. Några av dom där tuffa tonårskillarna som brukar hänga i centrum låg på kuddar på golvet och tittade. En av dom klämde på kuddarna och sa: 'Kommer du ihåg när vi låg på dom här kuddarna när vi var unga?' Alla dom andra mindes och dom började prata om hur det var förr, när dom varit små och lekt på Rinken.

Det är bara en liten sak, men det är just sådana saker som skapar trivsel och samhörighet.

”

REZA TALEBI, HJÄLLBO

På fyra år har Reza Talebis hemspråksundervisning i en tvättstuga i Hjällbo i Göteborg vuxit till en studieverksamhet med flera hundra deltagare och eget förlag.

Reza Talebi kom till Sverige som politisk flykting 1988. Han ger en dråplig bild av sitt eget korta möte med svensk arbetsmarknad. Iransk mustaschpydd före detta marinofficer med elektronikutbildning kommer till svensk golfklubb för att praktisera i några månader. Reza trodde de skulle tappa hakan när han klev in:

”Dom sa inget men det syntes. Dom inte hade väntat sig att jag skulle komma, snarare en ung blond tjej. Jag fick en lång lista med arbetsuppgifter och förmaningar om att absolut inte röra datorn.

Efter ett par dagar hade jag gjort allt som stod på listan, och dessutom lagt in hela medlemsregistret på data. Sen gick det hur bra som helst. När praktiken var slut ringde dom till arbetsförmedlingen och undrade om inte iraniern kunde få komma tillbaka.”

”

En del politiker har en vision om att invandrarna i Sverige skulle kunna skapa egna marknader och lokalsamhällen, som i England och USA. Jag tror det är helt fel väg. En community kräver en marknad, och människor med kapital och kompetens. Vi som kommit till Sverige tillhör inte de rika grupper som finns i USA och Kanada och England. Vi saknar kapital.

Invandrarna i Sverige har inte en chans om de segregeras. Signaler om egna lokalsamhällen och att bilda egna partier är helt fel. Enda vägen för oss är att försöka nå de beslutande organen i samhället.

Om det bor 40000 invånare i Angered, och varje stadsdelsnämnd ska ha ett visst antal representanter, då måste vi invandrare finnas med där, med samma andel som i befolkningen. Med det menar jag inte att man mekaniskt ska sätta in invandrare; vi måste själva kämpa och ta ansvaret för vår framtid och våra barn. Det går inte att sitta och planera fram det, då blir det en stel tolkning av hur man ger människor makt.

Ett bra föreningsliv är något helt annat än att bilda parti, eller en community. Föreningarnas uppgift, vår förenings uppgift, som jag ser det, är att hjälpa invandrarna att närma sig makens kärna, inte att separera och isolera dem. Men vad kan vi göra på dom ställen där 90 procent är arbetslösa och saknar kapital? Vad har vi för resurser? Ensamma och isolerade i en community kan vi inte göra mycket.

Det kom en kille hit som skulle ha en ALU-tjänst. Jag pratade med honom och frågade vad han kunde göra. Han sa att det inte spelade någon roll, han skulle bara fylla ut sin A-kassa. ”Vi kämpar hur mycket som helst, men vår framtid är redan bestämd däruppe”, sa han.

Det är farligt. Om den här killen såg någon av sina landsmän sitta med och bestämma i samhället så kunde han säga, ”vi har

också våra representanter". Då kämpar man själv, tar initiativ och vågar.

Den som har jobb får självkänsla och vågar ställa krav. Och när man kan göra det är man stark. Den som har ett arbete har också makt. Alltså: arbetslösheten är det stora problemet.

Här i Göteborg är arbetslösheten ett stort problem bland oss invandrare: 93 procent av somalierna är arbetslösa. Bland iranierna är 78 procent av kvinnorna och 72 procent av männen arbetslösa. Det är helt oacceptabelt.

Samtidigt tror jag att vi måste acceptera att en del invandrare aldrig kommer att få jobb. Det är helt klart. Vi måste inse det, men ordna så att de sysselsätts på något sätt som är nyttigt för samhället.

Det finns två stora orsaker till att det är så: den första är att marknaden är full av kompetenta människor, och att många invandrare inte har vare sig utbildning eller annan kompetens. Den andra orsaken är språket. Dessutom finns det en åldersspärr. De som passerat den här spärren har ingen chans.

Det finns ett annat, mindre synligt, problem: Det saknas nätverk mellan invandrare, arbetsgivare och myndigheter på arbetsmarknaden. Vi är en speciell grupp med väldigt unika utbildningar och blandade kultur. Vi behöver ett helt annat nätverk än det som många svenskar har naturligt. Jag säger inte att det ska vara en speciell arbetsförmedling för invandrare – den som finns har inte fungerat bra. Problemet är att vi saknar dom naturliga kontakterna in till näringslivet.

Arbetslösheten handlar inte bara om en rent ekonomisk kostnad för samhället, utan det påverkar också familjerna negativt. Antalet skilsmässor är väldigt högt i vissa invandrargrupper, iranier ligger till och med högre än svenskarna. Traditionellt

har männen jobbat och kvinnorna varit hemma, men nu har det blivit helt annorlunda: männen har inget jobb, de sitter hemma, det blir bråk och tjat. I dag har också kvinnorna egna pengar, samtidigt som det mansdominerade samhället, som vi har i våra länder, förlorat sin grund när vi kommit hit. Kvinnor kräver sina rättigheter. Det krävs att man har gift sig av egen vilja och inte på grund av tryck från familjer och så.

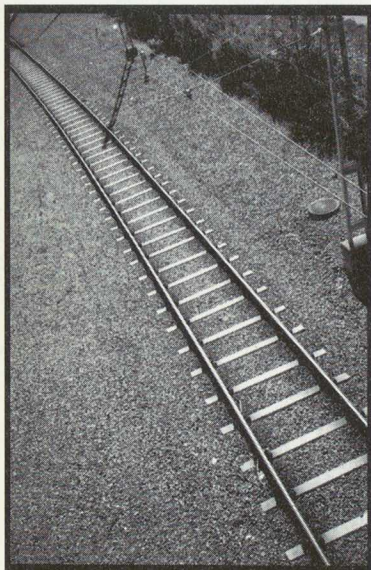
Det blir påfrestningar när båda sitter hemma, utan att kunna språket ordentligt och utan jobb. När barnen tittar på sina föräldrar, som ska vara förebilder, då ser dom att föräldrarna är arbetslösa och det påverkar naturligtvis även barnen. Först förlorar de förtroendet för föräldrarna, sedan för lärarna, sedan för hela samhället. De tappar framtidshoppet.

När de slutar skolan så vet de inte vilken identitet de har. De blir inte accepterade i den traditionella kulturen, men får heller inte samma värde som svenskar. De är hela tiden invandrare. När de går ut från skolan vet de inte hur de ska uttrycka sig – som en svensk eller som en invandrare? Och hur ska man kunna göra det om man inte har tillräcklig kunskap om vare sig föräldrarnas hemland eller Sverige?

Ungdomarna pendlar mellan olika identiteter och det påverkar hela deras syn på framtiden, studier och arbete negativt. Problemen är väldigt stora här i området, och jag har pratat med många ungdomar som kommer till vårt utbildningscentrum. Vi har bra skolor och bra lärare här, men invandrartätheten gör att man i vissa klasser har hundra procent invandrare. Ibland

pratar barnen med varandra med olika dialekt på svenska, en pratar på en dialekt blandad med turkiska eller arabiska. Ibland talar dom något som vi kallar för fars-svenska, det är farsi blandat med svenska.

Den stora nackdelen med skolan är att föräldrarna ofta inte kan hjälpa och stödja sina barn. Det är det värsta. Man ser att barn och ungdomar skäms för att komma till föräldramöten, eftersom papporna och mammorna inte förstår svenska och inte vet så mycket om böcker, lektioner och hur man kan hjälpa till i skolarbetet.

Det skapar en klyfta mellan föräldrar och barn, och det är mycket allvarligt. Det görs olika insatser, grupper har bildats i skolan för att hjälpa till, men det blir trots allt inte naturligt. Barnen förväntar sig att föräldrarna ska hjälpa till, som andra gör.

Vår verksamhet växte fram ur behoven hos mina landsmän och grannar. Det började med att mina barn inte fick tillräckligt med hemspråk i skolan. Då började jag själv undervisa. Sedan kom det andra och frågade om jag kunde undervisa deras barn också. Det var så det började, med undervisning i en tvättstuga.

Jag tror att iranier är den grupp som ställer högst krav på sina barn. I det iranska samhället är läkare eller ingenjör det viktigaste man kan vara. Jag och min

fru ser det inte så, men jag vill ju att barnen ska lära sig svenska och skaffa sig högre utbildning, annars kan de inte konkurrera på svensk arbetsmarknad.

Jag tror man måste urskilja olika invandrargrupper, med olika bakgrund, olika behov och olika förväntningar. Jag hade inga ekonomiska problem i Iran,

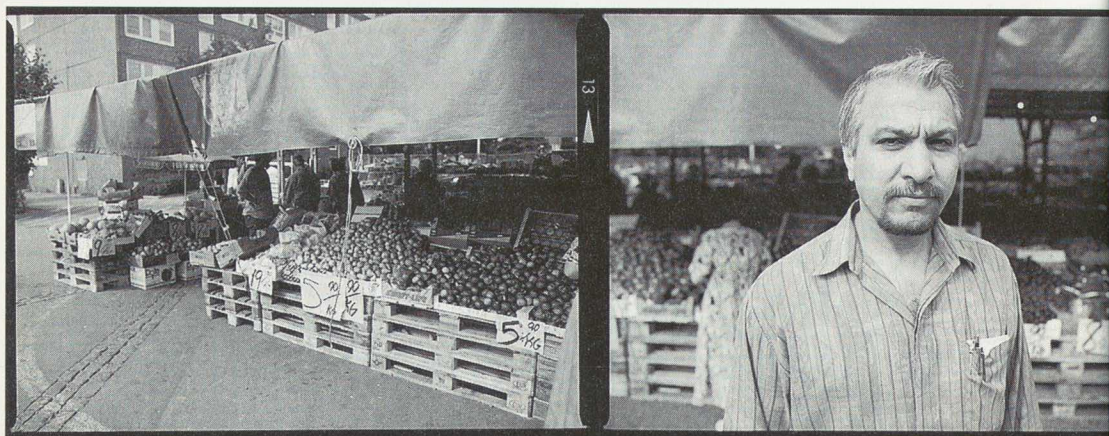

jag hade jobb och hus. Jag tänker inte på att mina barn ska tjäna pengar, jag har andra värderingar på livet, andra mål. Men många som kommit av ekonomiska skäl överför det till sina barn, att tjäna pengar. Inte att studera teater, dans eller humaniora överhuvudtaget. Det räcker att gå i skolan nio år och sedan öppna pizzeria eller kebab.

Men jag tror att det som alla människor har gemensamt är kunskap. Det går inte att bråka om att två plus två är fyra. Om man ska integrera, om man ska anpassa sig, om man ska bygga broar mellan olika kulturer, så är kunskap och konst vägen att nå dit.

Å andra sidan, när man talar om utbildning, så är utbildning den ena delen, och bildning den andra. Här har vi studiecirkelar i olika ämnen, data, musik, hemspråk, engelska, målning, matlagning, matematik, fysik, kemi...men det är inte bara dessa utbildningar som finns här: här kan människor få social vägledning på olika sätt, hjälp med översättning, hur man ska åka till en viss plats, här finns människor med olika kompetens som kan hjälpa varandra.

De kurser som finns här har kommit till genom att medlemmarna själva uttryckt att de vill ha det. Vi började med cirkel i

hemspråk, sedan kom förslag om nya saker. Men jag tror att föreningens sociala betydelse är viktigare än kunskaperna i olika ämnen.

46 Vi är en icke-religiös och icke-politisk förening, en helt fristående ideell förening. Vi har runt 560 medlemmar och kursdeltagare, i åldrarna 5 1/2 till 72 år. Vi har kurser i sexton olika ämnen, persiska, persiska för analfabeter, svenska, engelska, matematik, fysik, kemi, samhällskunskap, historia, musik, data, målning, sömnad, matlagning...

Jag har lagt mycket tid på den föreningen under fem sex år, men jag tycker inte att vi har inte fått tillräcklig respons från samhället. Man blir trött. Om jag lägger ner det här och startar eget företag så kanske jag blir framgångsrik med det i stället. Om ingen värderar det här bättre, är risken stor att det dör.

Och visst är det svårare att starta såna här projekt om man är invandrare. Det är nätverken det handlar om. Jag känner inte Anders eller Lars eller Birgit eller Eva. Jag måste först hitta de vägarna, men för en svensk som bott hela sitt liv här och har kontakter behövs bara några telefonsamtal.

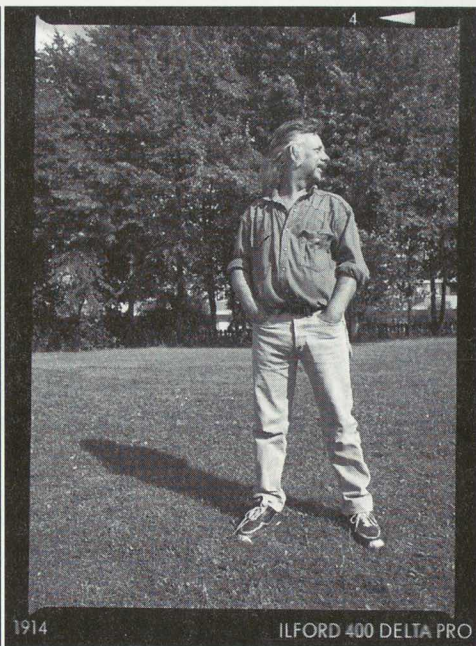
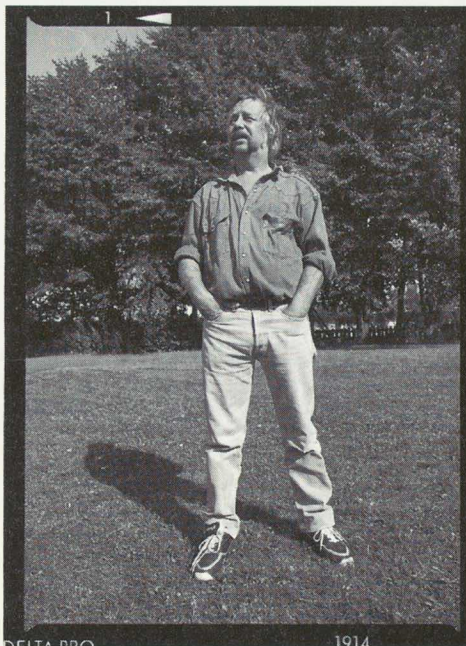
Sen finns det också misstänksamhet bland svenskar mot invandrare, och till viss del också avundsjuka. Om en invandrare

på fem, sex år bygger upp en stor verksamhet så finns det säkert idéer om "jävla invandrare".

Man tittar också väldigt enkelt på saker... det kom en grupp från Stockholm som sa att 'det här var bra verksamhet, och då måste ni väl få hjälp med den'. Alla kan stå och tycka att det är bra och fint, men när man frågar efter stöd och bidrag så finns det inga resurser. Man måste alltså ha pengarna på kontot, sedan kan man börja med verksamheten. Beröm och löften betyder ingenting.

”

ROLLE SUNDBERG, MASMO

Han säger att han är arg på 80 procent av alla vuxna; för att dom inte bryr sig, för att dom ser barn och ungdomar som ett problem och för att dom låter prestige gå före handling.

För två år sedan startade Rolle Sundberg sin ungdomsgård Haga Kids i förorten Masmö, strax söder om Stockholm. Sedan dess har Rolle varit omtalad i massmedia, vunnit pris, träffat kungen och statsministern.

Men Haga Kids kanske läggs ner vid årsskiftet. Den lokala stadsdelsnämnden har hårda sparkrav och kan inte stödja verksamheten med mer pengar.

Jag minns när jag var bjuden till slottet. Kungen, Silvia, Calle Bildt och en massa andra högdjur var där. Dom bjöd på haj, men jag åt pyttipanna, det var en lustig situation: där var jag bland landets elit, iklädd jeans, gymnastikskor och en tröja, en gammal långtradarchaufför på besök hos överklassen. Dom skrattade när jag sa att jag 'kranat lastbil' och Calle Bildt var tvungen att fråga vad det betydde (köra lastbil). Det var en trevlig träff, Silvia var hur trevlig som helst, men frågan är vad alla sådana där hyllningar och tal egentligen betyder, när det kommer till kritan.

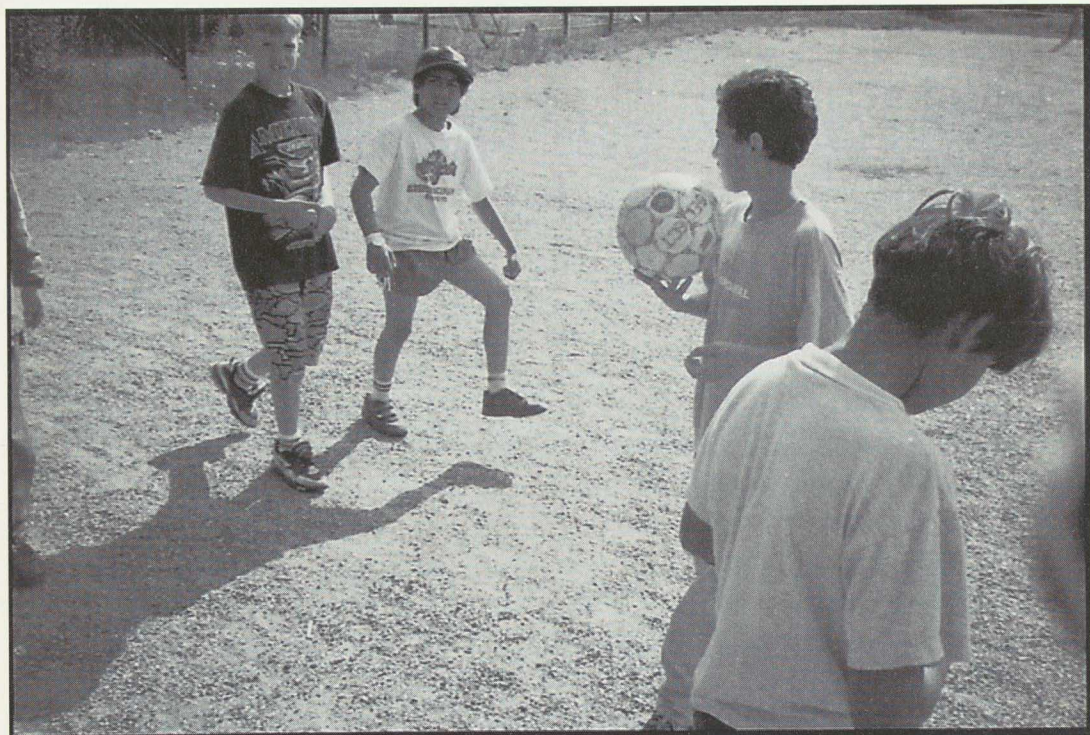
Efter maten reste sig Calle Bildt och sa: 'Rolle – det här kommer du att få fortsätta med!' och kommunalstämman reste sig upp bakom honom och instämde: 'Jaa – det ska han få göra!' Jag minns också ett citat från tidningarna: 'Rolle kom som en skänk från ovan.'

Tja, här är jag nu 'skänken från ovan'. När middagarna är slut och det inte går att göra några publicitetspoäng på mig drar kommunalstyrelsen in min lön och pengarna till lokalen. Dom orkade inte stödja Haga Kids mer än ett år. Jag är socialfall igen och vid årsskiftet tar pengarna till verksamheten slut. Det går inte att hålla igång en verksamhet med 200 ungar med några lokala sponsorer och pengar från fonder.

Som tack för vårt samarbete fick jag en röd blomma av kommunen. Det är den som står därborta och vissnar...

Är det underligt att man inte har något förtroende för politiker? Ja, jag tycker dom är 'benga i roten'. Dom måste 'spara', säger dom, men för varje tusenlapp dom spar på sådan här förebyggande verksamhet, tvingas dom betala tio tusenlappar för platser på ungdomshem och anstalter.

Jag vet att Haga Kids betytt något för området, inte bara för ungarna, utan även för gamlingar och vuxna. Lokalen har blivit en naturlig samlingsplats, där vem som helst kan dyka upp och

ta en fika och prata. Vi har byggt upp en gemenskap i ett område där folk mest isolerat sig i sina lägenheter och struntat i alla andra.

Förutom att ungarna fått någonstans att vara har skadegörelsen och klottret minskat med sextio procent under dom två år Haga Kids varit igång. Snatteriet har minskat ännu mer. Den vandalisering och det snatteri som fortfarande förekommer beror mest på pundarna häromkring. Ärligt talat – jag blir så trött allt folk som gnäller på ungarna och säger att dom springer runt och krossar fönsterrutor – fan, det är ju oftast fulla vuxna som slår sönder saker när dom är på väg hem från krogen.

Men folk har väl inget bättre för sig än att gnälla. Det finns en del som gnäller på mig också. Det har kommit anonyma skrivelser till kommunalnämnden. Det är någon som klagar på att vi för liv och att Loppa och Cilla (Rolles hundar) springer lösa. Och en gång kom det en gubbe fram till mig och skrek: 'Tror du att du äger hela förorten, va!'

Där får man väl för att man är stor i käften. Jag säger vad jag tycker, och det är klart att det retar en del. Men jag säger inte heller att jag är helt felfri:

Jag har kranat lastbil i tjugo år och för några år sedan var jag inte guds bästa barn. Jag var periodare, söp och levde om, kunde vara rätt otrevlig när jag satte den sidan till. Det finns folk här som minns mig från den tiden.

Jag är ju inte heller utbildad för att arbeta med ungdomar, allt jag företar mig går på känsla och livserfarenhet. Som exempelvis den gången när en tjej här i området skulle upp och vittna i en rättegång. Hon var ensam hemma, föräldrarna var på semester, och hon var rädd för grabbarna som hon skulle vittna mot. Till slut ringde hon mig och jag ringde till tingsrätten och donade och erbjöd mig att följa med henne på rättegången. När föräldrarna kom hem blev dom förbannade för att jag lagt mig i. Kanske gjorde jag fel? Men som sagt, jag saknar utbildning. Jag gör det jag gör för att jag bryr mig om det området och jag tycker att man måste kunna engagera sig i sådana här saker utan att ha någon slags examen.

För mig började alltihop när jag blev av med möbelkörningarna på ASG. Jag gick och drev här hemma och såg vad dom äldre ungarna ställde till med, det var mycket bråk och knivskärningar och misshandel, en del började med droger och åkte in till stan och hängde på Plattan. Det gjorde ont i mig, jag tänkte på min egen uppväxt med fosterhem, ungdomsvårdsskolor och annat skit. Det var inte så jävla kul att hamna på sådana ställen, det vill jag inte att någon av ungarna här ska behöva uppleva.

Nåväl, jag hade min motorcykel i garaget på Solhemsvägen och

ungarna brukade komma förbi när jag mekade och en del fick åka med. Det var ofta ett helt gäng som hängde utanför garaget och kikade när jag och Loppan skruvade med hojen.

Jag fick idén att man kanske kunde ordna någon slags lokal och aktivera mig samtidigt som jag aktiverade ungdomarna. I oktober 1994 fick jag en källarlokal med sänkt hyra av Hüge (bostadsbolaget)

och så började jag ringa runt till sponsorer. Nästan alla jag ringde ställde upp, OBS i Fittja, småföretag och till och med enskilda personer. Pengarna räckte till hyran och lite möbler.

Sedan dess har det rullat på och växt av bara farten. I dag har Haga Kids 186 medlemmar och två lokaler här i källaren. Den ena använder vi som kafé och i den andra har vi träningslokal och solarium. Just nu kör vi loppmarknad bland redskapen, för att dryga ut inkomsterna.

Den viktigaste anledningen till stället blivit så populärt är inte kafét eller träningslokalen, utan att vi har öppet sex dagar i veckan. Jag menar – kommunens fritidsgård här intill har bara öppet nio timmar i veckan och då har dom krav på att det alltid ska finnas tre ledare på plats. Om dom bara är två och det blir lite

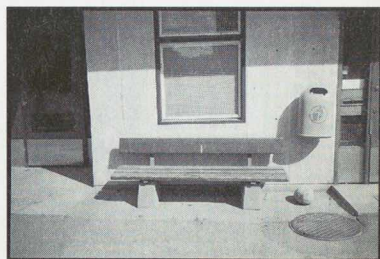
bråkigt stänger dom direkt och går hem.

Det är likadant med Ungdomens Hus i Vårby centrum (grannförorten): det är otroligt påkostade lokaler med gymnastikhall, servering och två bastun, men ungarna går hellre hit. Varför? Jo, vi har öppet nästan jämt och här får dom vara med och själva tycka till om verksamheten.

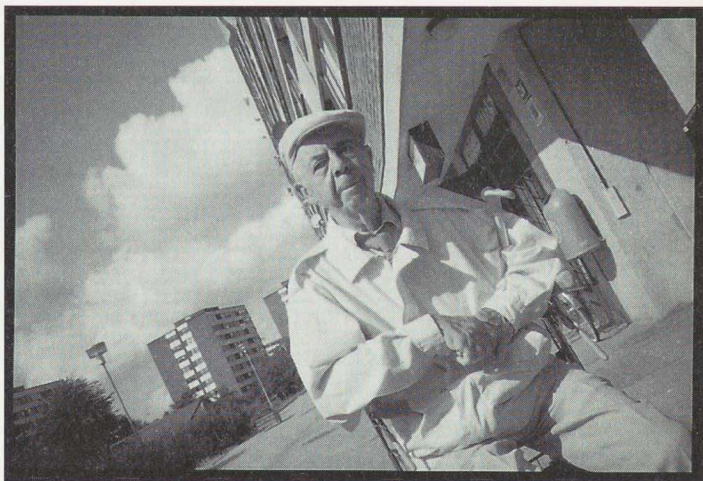
Det är typiskt när vuxna planerar någonting för ungdomar. Först slår man på stort med fina lokaler och påkostad utrustning, sedan föser man in ungarna och säger: 'Titta va' fint vi gjort åt er! Nu ska ni vara tacksamma och sköta er.'

Jag säger inte det här som en kritik mot fritidsledarna, dom gör nog ett bra jobb och ordnar bra aktiviteter, men det blir fel från början när ungarna inte känner sig delaktiga.

Vi har inte haft ett enda bråk här sedan vi öppnade. Det finns inga motsättningar mellan svenskar eller invandrare. Visst har det försvunnit en del grejor och visst – jag blev testad av dom äldre grabbarna från Vårby gård i början, men det är inga problem numera.

Det enda som blivit sönderslaget på senare tid är vår båt, som ligger i Slagsta. Någon bröt sig in och svinade och snodde några grejor. Jag anmälde det inte utan frågade runt och lyssnade och grejade tills jag fick reda på vilka det var. Det visade sig vara några pundare här in området som varit i farten. Jag och min medhjälpare Heikki (ALU-anställd) gick upp och ringde på och frågade va' fan dom höll på med. Först nekade dom, men Heikki skrämde skiten ur dom, så dom erkände och lovade att inte röra båten igen.

Det är trist att det finns sådana människor, som inte fattar att vi jobbar ideellt och nästan sliter ut oss, utan bara ser en chans

att sno åt sig av det lilla vi har. Om dom bara visste hur mycket vi jobbar här nere, Heikki räknade ut att vi arbetat 58 timmar i veckan dom senaste veckorna, en stor del på OB-tid. Själv har jag kört i två och ett halvt år utan semester.

Nyligen stod jag i pentryt och fixade när det plötsligt smällde till i vänstra delen av skallen och sedan i högra. Jag tänkte 'nu rasar hela huset!' och så rasade jag ihop på golvet. Som tur var kom Heikki förbi strax efteråt och fick iväg mig till sjukhuset. Dom undersökte mig, men hittade inget fel, så jag fick åka hem. Två dagar senare smällde till igen, i bakhuvudet. Läkarna säger att det är stress, att jag måste lugna ner tempot.

Du är inte den första som frågar hur länge jag orkar. För ett år sedan var det folk från Tollare folkhögskola här och tittade. Dom undrade: 'hur ser det ut här om ett år?' Jag kunde inte svara, jag vet inte själv hur framtiden ser ut. Vi tar det dag för dag, krona för krona.

Fast bara sedan Tollare var här har vi skaffat oss ett litet hus här utanför på gräsmattan, båten och en egen liten idrottsanläggning. Allt lågbudget, förstås. Huset fick jag och så tiggde jag ihop takreglet och papp av sponsorer, totalt kostade det sju-tusen kronor. Längdhoppningsgropen byggde jag med hjälp av en kompis som har grävmaskin, sanden fick jag hitkörd av en annan kompis. Kulstöttningsringen gjöt vi själva.

Nyligen föreslog jag bostadsföretaget att man skulle gräva ner ett badkar i gräsmattan och bygga ett fågelbad. Vi har nämligen att par ankor som vaggar omkring här utanför och det skulle var trevligt om dom också fick en egen samlingsplats, ha, ha...

Skämt åsido - jag menar allvar när jag pratar om badkaret och djuren. Jag har alltid Loppan och Cilla med mig, ungarna älskar djur! Hundarna springer omkring här lösa och hälsar på alla som kommer, det har aldrig varit några problem, men det är klart som fan att folk klagat på det också. Jag lovar: kommer det någon som är rädd för hundar eller är allergisk, så kopplar jag Loppan och Cilla på en gång, men när det bara dyker upp

anonyma skrivelser från gud vet vem – ja, då har jag svårt att ta det på allvar.

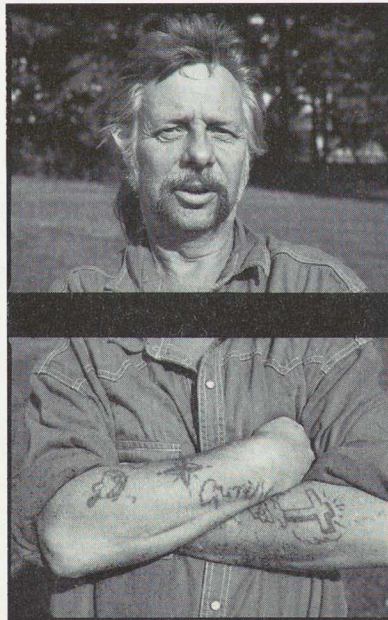
Det är bra konstigt, här bor vi i en förort med alla möjliga sociala problem, arbetslöshet, utslagning – och allt folk bekymrar sig över är mina hundar, som dessutom sprider glädje och trivsel. Snacka om prioriteringar!

Ibland blir jag bara trött på all avundsjuka och på allt snack. Gör något själv så ska jag bocka och tacka, men sitt inte på era feta arslen och vänta på att det ska börja regna manna från himlen!

Och politiker – ja, herregud! Det där 'beng i roten' dyker upp i huvudet igen. Ge mig en tiondel av allt som dom fifflat undan så ska jag driva det här stället i evigheter!

Och så slipper ni ju ännu ett socialfall...

”

WAIL RABI, ROSENGÅRD

För tjugo år sedan var fritidsgårdarna i Rosengård i Malmö ställen dit pojkar och flickor i yngre tonåren gick för att umgås med sina kamrater. I dag är gårdarna träffpunkter för både rastlösa tolvåringar och arbetslösa 25-åringar.

Wail Rabi, fritidsledare i Rosengård, engagerar sig hårt för ungdomarna i området, men har också hunnit med att arbeta som discjockey och är delägare i en skiv- och klädbutik i city.

Våren 1996 belönades han med Kommunals kulturpris.

”

Mina föräldrar kom till Sverige från Palestina i slutet av 1960-talet. Jag är född och uppväxt i Rosengård, men gick i högstadiet på Sofielundsskolan vid Møllevångstorget. På den tiden var det fortfarande ganska blandat där jag bodde, men många svenskar flyttade när dom fick chansen. Jag kan förstå dom som ville bort från vår gård: vi hade ingen gräsmatta, gården var på taket på ett parkeringshus och vi lekte i överblivna betongrör.

Men jag trivdes ändå, som barn tänker man ju inte särskilt mycket på hur det ser ut runt omkring eller vilken status ens område har i andras ögon.

Det märkte jag först när jag kom till gymnasiet – folk behandlade mig på ett sätt om jag sa att jag gått i Sofielundsskolan, och på ett annat om jag sa att jag bodde i Rosengård.

Numera pratas det om Rosengård som en av ”problemförorterna”, fast vi egentligen inte är en förort. Om du tittar på kartan så ser du att vi faktiskt ligger mitt i Malmö. Den här staden är inte stor nog att ha isolerade förorter som Rinkeby, det tar ju faktiskt bara fem minuter att sätta sig på bussen och åka till centrum.

Å ena sidan är alltså det geografiska avståndet mellan olika stadsdelar inte särskilt stort, men det sociala avståndet kan vara desto större. Jag märker ju, som sagt, hur saker och ting förändrats här i Rosengård sedan jag var själv var tonåring.

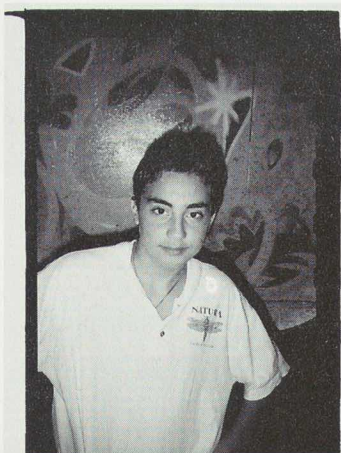
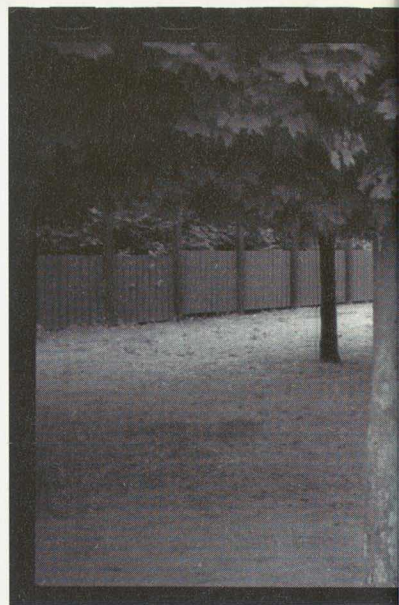
Ta min arbetsplats, till exempel: idag går ungdomarna inte till fritidsgården bara för att ha kul och träffa kompisar. Vi har blivit ett 'i stället för': i stället för familj, i stället för skola, i stället för jobb. Folk kommer hit för att dom söker trygghet och något slags schema för dagarna.

Förut var det ju främst elever i grundskolan som gick på gården. När dom började i gymnasiet var det nästan tabu att vara här. Så är det inte idag, efter varje sommarlov dyker det upp ännu fler ungdomar som slutat skolan, men som inte hittat något arbete eller utbildning, och som inser att dom inte har någon plats i samhället. Vi blir som en frizon, ett ställe dit alla är välkomna att prata och ta en kopp kaffe.

Egentligen är vi ju till för dom som är under 20 år, men vad ska man säga när det kommer någon som är äldre? Även om vi normalt inte låter dom äldre ungdomarna följa med på våra aktiviteter och läger kan vi inte neka dom att komma hit. Jag vet ju att deras dagar ser för hemska ut: först är det video hela natten, sedan sover dom på förmiddagarna, vaknar upp, äter lunch och går ner till fritidsgården. Det är inget riktigt liv, men hos oss kan dom åtminstone träffa någon som dom känner och som dom vet förstår deras situation.

Å andra sidan gör det vår situation till en parodi: kommunen skär ned på personalen samtidigt som trycket mot vår verksamhet ökar.

Just nu befinner vi oss vid ett vägskäl: fritidsgårdarna ska samverka med skolan och satsa mer på dom yngre ungdomarna.

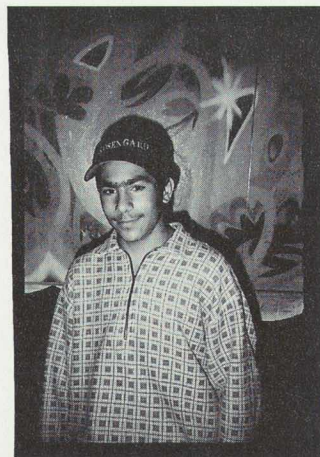

Kanske blir det bra, kanske inte – man får ge det tid, men frågan är bara vad som händer med dom äldre killarna och tjejerna?

Det här är en avgörande fråga. Och då pratar jag inte bara om fritidsgårdarnas vara eller inte vara, utan om ungdomarnas framtid: 34 procent av alla invånare i Rosengård är under arton år och i vissa områden saknar runt 85 procent av invånarna sysselsättning. I ett område här i stadsdelen, Herrgården, låg medelinkomsten på 58 000 kronor om året för några år sedan.

Jag har statistik här som visar att enbart i Herrgården flyttade 744 personer in och 1523 personer ut under ett år. Inser du vilken oro det skapar när ett område förändras så mycket på så kort tid?

Det är viktigt att vi får stabilitet i Rosengård. Det räcker inte med att ösa in pengar till projekt som bara varar ett par år. Några kolleger till mig var nyligen på besök i en dansk förort som heter Tingbjerg; där satte sig alla lokala föreningar, myndigheter och politiker ner och drog upp gemensamma mål för området. Sedan inventerade man vad dom boende hade för kunskaper och kvalifikationer, om dom kunde och ville hjälpa till att förändra området. Hela projektet byggde på att det var

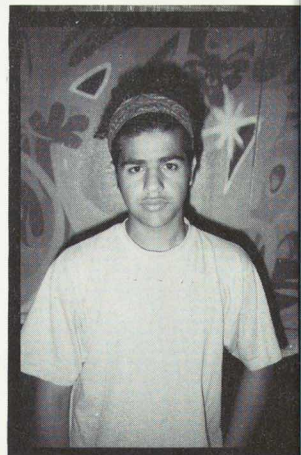
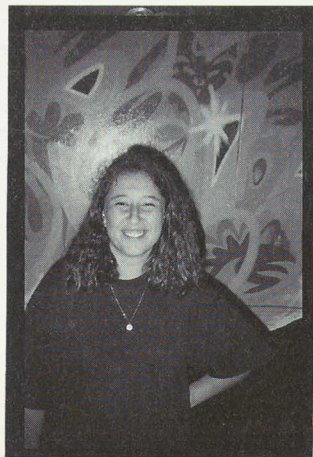
invånarna själva, i samarbete med lokala lärare, tjänstemän och politiker, som skulle lyfta Tingbjør.

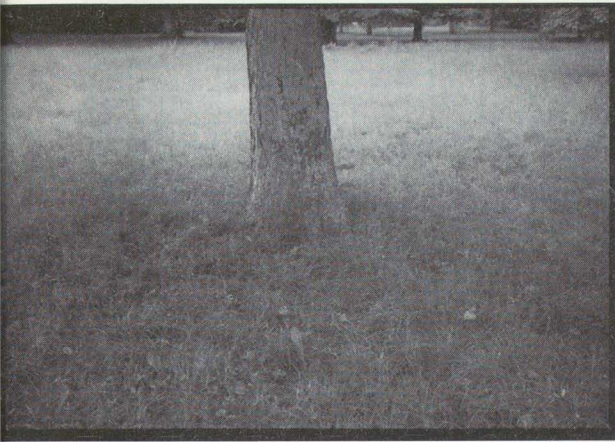
Just det lokala samarbetet tror jag är mycket viktigt. Vi på fritidsgården har redan ett mycket bra förhållande till närpoliserna, men med skolan fungerar det inte särskilt bra.

För att skapa stabilitet i ett område tror jag också att det behövs kvotering. Det är inte bra om alla invandrare hamnar på samma ställe eller att en grupp dominerar ett bostadsområde. Det leder bara till isolering och fördomar.

Jag tycker till exempel att det är fel att det finns en muslimsk friskola här i Rosengård och ett privat dagis som heter Den Muslimska Världen. Sådana leder bara till att den muslimska gruppen håller sig för sig själv.

Själv är jag kristen palestiniert och pratar arabiska. Det händer att jag träffar muslimska barn som blir förvånade över att jag talar samma språk, men inte har samma religion. Dom kan fråga: 'Äter du verkligen griskött!?', som om det vore helt otänk-

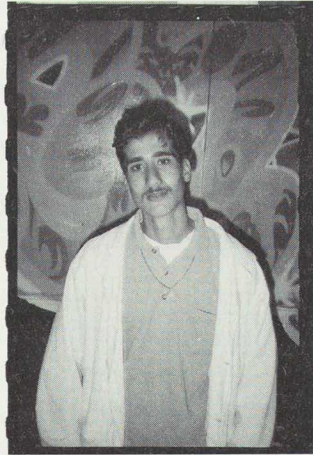

bart att en som ser ut som dom själva skulle kunna göra något sådant. Dom är helt övertygade att alla som pratar arabiska måste vara på exakt samma sätt.

För att bryta fördomarna behövs mötesplatser som fritidsgårdarna, men också bättre lokal infor-

mation. I Tingbjøer innebar satsningen på området också att invånarna fick en egen lokal-TV station och en egen radiostation. Här i Rosengård har Sydsvenskan startat en lokaltidning, och i höst drar medialinjen på Skurups folkhögsskola igång en videoutbildning i Rosengårds centrum.

Redan förra hösten ordnade folkhögskolan en första video-utbildning i Rosengård för arbetslösa invandrare. Efteråt kom deltagarna till mig och sa: 'Kan vi inte åka till Palestina och filma...?'. Det var deras egen idé, det var dom själva som drev på, sedan hjälpte jag till och ansökte om pengar. Vi är på väg dit nu! Det ska bli en kortfilm om hur israeliska och palestinska ungdomar ser på varandra, sedan ska vi åka runt i skolorna här hemma och visa filmen och berätta om resan.

62

På sikt tror jag att sådana här saker betyder mycket för ett områdes självkänsla. Det kan bli en viktig inspiration för andra människor här i området. Allt är ju inte skit och hopplöst i Rosengård, som man kan tro när man läser artiklar och ser och hör inslagen i dom etablerade medierna. Här finns en otroligt stark sammanhållning och kraft, här finns en massa olika kulturer och intressanta människor.

Just nu pågår till exempel ett teaterprojekt i Malmö där rollerna, scen, musik och manus görs av ungdomar från ytterområdena. Pjäsen ska sättas upp i city och vända sig till den stora teaterpubliken. Sådana saker kan bryta känslan av isolering, både bland dem som gör pjäsen och dem svenskar som aldrig annars kommer i kontakt med oss i Rosengård.

Men allt kostar, naturligtvis. Jag var med i fullmäktige när det togs ett nytt beslut att skära ner anslagen till fritidsgårdarna. Borgarna sa 'ni har det ändå så bra i Rosengård - ni får redan så mycket pengar'. Vadå mycket pengar? Vår sommarbudget på gården ligger på 30 000 kronor. Det räcker till att betala badbussarna och en grillkväll! Fattar dom inte att vår förebyggande verksamhet kan spara kommunen 2 000 kronor per

dygn? Det är vad det kostar att hålla en person ett dygn i häktet eller ett dygn på ett behandlingshem.

Vårt problem är att vi inte kan visa att en fritidsgård går med vinst i rena pengar. Vi är inte som ett företag, som kan presentera ett bokslut över vår lönsamhet varje år. Resultatet av det vi gör visar sig kanske först om tio år. På lång sikt kan vi skapa meningsfulla fritidssysselsättningar och ge ungdomarna positiva värderingar och normer – saker som kan ge hela samhället en stor vinst i framtiden.

Och är det förresten så konstigt att man måste lägga mer pengar på fritidsbudgeten i ett sådant här område? Dom flesta här har ju inte råd att lägga pengar på barnens fritid. Det är inte som Limhamn, där föräldrarna tjänar bra och kan anmäla sina barn till båtklubbar och andra dyra fritidssysselsättningar.

Vill vi ha ett någorlunda stabilt och jämlikt samhälle, måste folk acceptera att det kostar. Jag är beredd att höja skatten. Inte med flera tior – men kanske en krona per malmöbo?

”

SUAD GALOL, BERGSJÖN

Kriget gjorde Suad Galol till feminist. För fem år sedan kom hon till Sverige efter att ha varit på flykt från hemlandet Somalia i tre månader.

Nu försöker hon starta ett centrum för somaliska kvinnor i Bergsjön i Göteborg.

Ja, jag kallar mig för feminist numera. Jag tänkte aldrig på kvinnofrågor före kriget... men efter alla hemskheter... det var faktiskt inte kvinnorna och barnen som startade dödandet...

Jag vet inte vad ni i Sverige kallar feminist, för jag känner inga svenska feminister, och så är jag inte så bra på svenska, så jag förstår inte alltid vad dom menar.

Men för mig är det att hjälpa andra somaliska kvinnor. Det finns många unga kvinnor med barn och gamla kvinnor som sitter isolerade i sina lägenheter. En del törs inte gå ut, dom är rädda att gå vilse eller råka ut för andra problem. Det här nya landet är helt främmande för dom, innan dom flydde från Somalia har dom flesta aldrig varit utanför sitt lands gränser eller varit i kontakt med främmande kulturer. Dessutom är många somaliska kvinnor analfabeter.

I Sverige måste man kunna läsa och skriva för att klara sig, men en analfabet kan inte läsa skyltar, anvisningar, prislistor, tidtabeller eller ens sin egen adress. Att gå utanför dörren blir plötsligt ett stort problem, därför väljer många, särskilt bland dom äldre kvinnorna, att stanna hemma. Problemet är bara att kvinnorna blir sittande utan vare sig psykisk eller fysisk stimulans. Dom får ont i kroppen, går till sjukhuset, blir undersökta och skickade till specialister. Ingen hittar sjukdomen, för det finns ingen sjukdom, det sitter här, i huvudet.

För dom yngre kvinnorna är problemen mer komplicerade... jag vet inte hur jag ska säga... det här är mycket känsligt. Bland somalierna i Sverige är det tyvärr vanligt med skilsmässor. Somliga kommer som en familj och splittras här i landet, andra gifter sig i Sverige, men äktenskapet spricker.

Männen arbetar hårt och har aldrig tid att vara hemma och hjälpa till. I Somalia gör kvinnorna mycket av hushållsarbetet och många somaliska män förväntar sig att det ska fungera så

här också, men här finns det inga släktingar eller grannar som hjälper till. Det går inte heller att köpa sig hjälp, det är för dyrt.

För att äktenskapen ska fungera i Sverige måste kvinnan och mannen arbeta tillsammans och hjälpas åt att ta hand om barnen. Det fungerar inte med en chef som kommer hem, sätter sig och äter och sedan går ut och umgås med sina kamrater. Då är det lika bra att leva själv.

Vilken väg dom yngre somaliska kvinnorna än väljer så blir dom isolerade.

Det projekt som jag arbetar med nu heter Somaliska kvinnoprojektet i Bergsjön. Det är jag och en annan kvinna som söker upp somaliska kvinnor två gånger i veckan och hjälper dom med olika problem. Eftersom dom flesta inte talar svenska finns det många saker dom behöver hjälp med.

Varje tisdag och fredag mellan två och tre på eftermiddagen tar jag med mig dom äldre kvinnorna till Geråshallen för gymnastik. Samtidigt försöker jag lära dom lite svenska och så håller vi på med olika slags handarbeten.

Jag skulle vilja ha en egen lokal, så vi kunde utveckla verksamheten med svenskundervisning och handarbete. Men det fattas pengar och min projektanställning slutar i november. Fast jag kan tänka mig att fortsätta själv och arbeta gratis – bara vi får någonstans att hålla till.

Det är mycket viktigt att kvinnorna kan träffas och prata med varandra, annars kommer dom där tankarna om hur det var i hemlandet, med kriget, och alla problemen...jag vet, för jag har själv mått mycket dåligt en period av det jag upplevde i Somalia.

Jag är född i Baidoa, men flyttade till Mogadishu när jag gifte mig. När kriget började flyttade jag tillbaka till Baidoa, sedan tvingades jag åka till Nairobi i Kenya. Hela tiden var det krig. Det var en hemsk tid, jag vill helst inte prata om det. Än idag vill jag inte höra talas om vad som händer i Somalia. Jag hatar

inte mitt hemland, men jag vill inte veta vad som pågår där just nu.

Min dotter är tio år och frågar ibland: 'Är det fortfarande krig? Finns det fortfarande barn med samma problem som jag?'. Hon vill veta och jag försöker förklara, men jag låter henne inte se alla dessa hemska tevereportage från Somalia.

I Nairobi fanns det folk som hjälpte flyktingar ut ur landet. Jag kom hit 1991 och bodde först på flyktingläger i Ånge. När jag fick uppehållstillstånd våren 1992 flyttade jag till Nordmaling.

Jag trivdes jättebra i Nordmaling. Min dotter kunde cykla runt på egen hand och på vintern lärde hon sig åka slalom. Hon pratar fortfarande om att hon vill flytta tillbaka. Men för mig blev det för ensamt: jag gick i skolan på dagarna och lärde mig svenska, och så kom jag hem på eftermiddagarna, ensam och trött. Då började alla minnena dyka upp och jag tänkte på det som varit, jag fick en hemsak huvudvärk och mätte riktigt dåligt.

Sedan jag flyttade till Bergsjön har huvudvärken blivit bättre. Jag tror att det beror på att jag har mer sociala kontakter här. Det händer mer runt omkring mig.

Det som förändrat mitt liv mest, ja, som varit helt avgörande, är att jag träffade en kvinna på invandrarförvaltningen som heter Lena Salo. Hon visade mig på olika vägar att gå, och hon gav mig en broschyr om folkbildarlinjen på Kvinnofolkhöskolan och sa att jag borde söka. Så jag sökte och blev antagen 1995.

Egentligen måste man prata bra svenska för att läsa på skolan – dom flesta andra invandrarkvinnorna i min klass hade bött tolv år i Sverige, jag hade bara varit här i fyra. Jag var tvungen att ta med mig böckerna hem och läsa extra på kvällar och helger.

Det är inte lätt att studera så mycket när man är ensam med ett barn, men min dotter har hela tiden uppmuntrat mig. Och

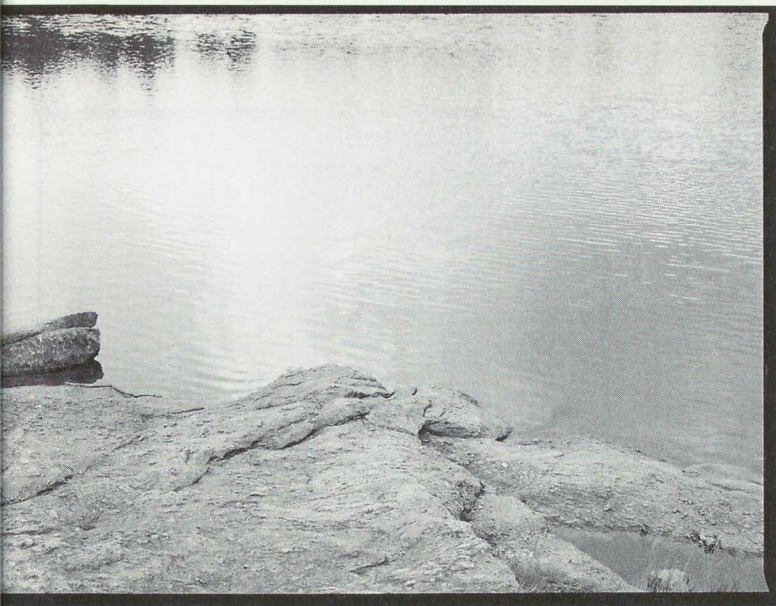
8

så tycker jag om att lära mig saker, i Somalia läste jag juridik i ett år innan kriget började. Här kan jag inte läsa juridik, det svenska språket är för svårt och mitt liv har förändrats så mycket. Men jag skulle gärna vilja fortsätta utbilda mig... fast isåfall måste jag träna ännu mer på min svenska och lära mig mer om det svenska samhället.

Det kan vara svårt, i Bergsjön bor ju inte så många svenskar. Jag vet inte varför alla svenskar flyttat härifrån, men det är inte bra när vi blir så många invandrare på samma ställe. Jag menar; jag bor i Sverige och vill lära mig mer om svenskarna, inte bara om invandrare.

Om jag bor kvar här i tjugo år och någon frågar mig 'hur är det i Sverige?' kommer jag att svara: 'Jag vet inte'.

Jag tänker mycket på hur det ska gå för min dotter. Hur ska hon få kontakter med det svenska samhället? Redan nu pratas det om att barnen här har en egen bergsjödialekt. Det är viktigt att hon tidigt får kontakt med svenska barn så att hon kan tala bra svenska, men också lära sig den svenska kulturen.

En del invandrare säger 'varför ska det vara svenskar i förvaltningen i Bergsjön, vi invandrare kan väl ta hand om det här själva?'. Jag förstår inte vad dom menar – är det inte bättre om vi arbetar tillsammans? Det är det som ger utveckling! Då tvingas tvingas alla parter skärpa sig.

Ja, jag har mycket idéer som jag skulle vilja berätta om för er, men svenskan räcker inte till för att få fram allt. Men när jag tänker på det är det underligt hur mycket som förändrats i mitt liv dom senaste åren. Jag har nog inte fattat det själv ännu.

Ibland tittar jag mig omkring på mitt kontor och tänker: jag kom hit som flykting för fem år sedan, och nu sitter jag på ett rum på en socialförvaltning, med skrivbord och dator – hur kom jag hit? Och hur ska jag räcka till för att komma vidare... ?

”

ALVARO FUENTES, ALBY

Alvaro Fuentes har arbetat med ungdomsgården Kafé Pausen i Alby i tio år. Han var också med och startade Alby-Jouren, ett lokalt initiativ som sysselsätter ungdomar i olika projekt.

Sedan 1993 jobbar Alvaro Fuentes tillsammans med regissören Daniel Fridell och producenten Peter Cartridges (Sökarna och 30e november) i filmbolaget Reaction Pictures. Han driver även en restaurang på Söder i Stockholm, tillsammans med sin bror.

Trots detta är han fortfarande aktiv i ungdomsgården.

Ja, jag antar att man kan säga att jag är på väg att lyckas. Det har inte varit en spikrak väg, det ska du veta. Det ligger mycket hårt arbete bakom, men jag hoppas att jag kan vara någon slags förebild för ungdomen. Jag vill att dom ska se att man kan bli någon även om man kommer från områden som Alby.

Tyvärr är det många invandrare som tror att framgång är något som serveras på ett fat. Men så fungerar det ju inte, man måste ta tag i saker själv och vara beredd att arbeta hårt för att komma någonstans.

Själv har jag skaffat mig en del erfarenhet och kontakter som gör att jag har större möjlighet att förverkliga mina idéer än många andra från Alby. Det har också gett mig lite mer makt och makt är viktigt. Det kan vara ekonomisk makt, men också politisk makt. Jag tror att det är viktigt för ett område som Alby att få in en representant i riksdagen, som dom fått i Rinkeby och Tensta.

Det skulle betyda att vi fick en kanal till makten och någon som förhoppningsvis förde vår talan, men det skulle också betyda att vi fick en annan slags förebild för unga albybor. Ett område mår bra av att ha advokater, läkare, ingenjörer – folk som bara genom att vara det dom är visar att utbildning och arbete lönar sig.

Om jag skulle vilja sitta i riksdagen själv? Tja, jag har jobbat länge här ute med ungdomar och frågor som rör segregation... jag säger inte att jag är intresserad, men det är klart... fick jag en förfrågan...

Faktum är att jag redan är medlem i socialdemokraterna, även fast jag inte betalt medlemsavgift. Det är någon som betalar åt mig, jag vet inte vem, så har det varit i tre år, tror jag.

Men jag bryr mig inte så mycket om vilket parti en politiker representerar, det viktigaste är personen. Här ute har vi en

moderat som heter Nils-Oskar Nilsson, som är mycket bra och har många bra åsikter. Jag vet att han också är intresserad av mig, men han har inte betalt min medlemsavgift ännu, ha, ha, ha....

Socialdemokraten Anders Arnesson, som har makten i Botkyrka nu, är säkert också bra. Han har i alla fall lovat en massa saker, men det återstår att se om det blir något av löftena. Det som är bra med Nils-Oskar är att han är ute och träffar folk. Han kommer till och med på besök till ungdomsgården. Ungdomarna blir förvånade och undrar 'vem är han?' och jag förklarar att 'han är en av dom som bestämmer här' och då blir dom glada över att han faktiskt tar sig tid att besöka oss.

Politiker som tar beslut och inte pratar med oss som besluten gäller har ingen rätt att bestämma över oss! Nils-Oskar är inte rädd för att ta konflikter och han är inte rädd för att gå in i ett samtal med en invandrare. Sådana politiker har jag respekt för.

Fast det handlar inte bara om att prata – allting är en kostnadsfråga. Det behövs mycket pengar för att förbättra Alby. Det har saknats resurser under en lång tid, men just nu känns det som om vi har en chans att faktiskt åstadkomma något här ute.

Nyligen fick vi en stor summa pengar: av dom 125 miljoner kronor som regeringen anslag till invandrartäta områden fick Alby 18 miljoner kronor. Åttio procent ska gå till skolan och tjugo till fritidsverksamhet.

Det har också startats något som kallas "Samling för Alby", en grupp vuxna som är ute bland ungdomarna och patrullerar, och för ett tag sedan sprängde dom parkeringshuset i centrum. Det var liksom ett startskott för förändringen. P-huset har stått tomt så länge jag kan minnas och varit ett tillhåll för knarkare och ungdomsgång, dessutom bildade det en lång gång mellan tunnelbanan och centrum – ett mörkt, obehagligt ställe, särskilt sent på kvällarna.

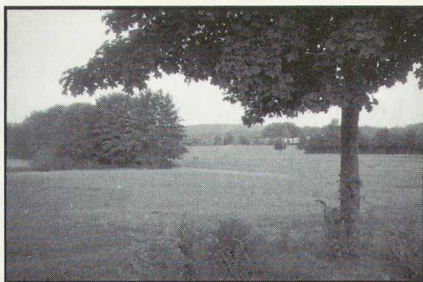
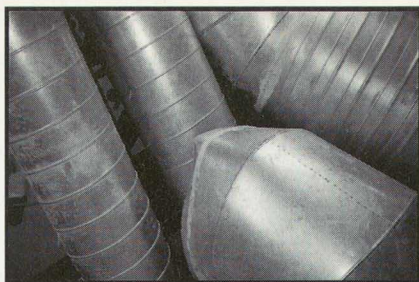
Dagen när dom sprängde p-huset var hela Alby där och tittade. Det ordnades till och med en fest med hiphop-band och pris till bästa grafitti-målning.

Jag minns att jag tänkte:

'Äntligen!' För mig var det en stor lättnad att se betongen åka i backen – parkeringshuset har varit en symbol för det dåliga i Alby och det första besökarna sett när dom kommit upp ur tunnelbanan.

Själv ska jag förhoppningsvis bidra till förändringen genom att jag och Reaction Pictures gör två filmer i Botkyrka, i samarbete med Botkyrkabyggen. Vi kommer att satsa på lokala förmågor i rollerna. Det finns ju massor med talangfulla människor som kommer härifrån: ta till exempel Rob i Rob'n'Raz (artister, musikproducenter och presentatörer på Z-TV), han växte upp här och när han började bli framgångsrik glömde han inte bort varifrån han kom. Han var ofta på Pausen och hälsade på och spelade skivor. Det ledde till att det kom en våg av discjockeys från Botkyrka i slutet av 1980-talet. Han som tävlar i discjockey-VM nu kommer härifrån och är inspirerad av Rob. Så

har vi förstås Latin Kings och massor med andra folk som spelar, dansar och sjunger.

Vändpunkten – det som fått allt det här jag räknat upp att hända – var när Anders Carlberg från Fryshuset kom hit till aulan och talade för ett och ett halvt år sedan. Vi hade nyligen haft ett brutalt mord i området, några unga killar som kom i bråk med två vuxna och skar den ena av männen i halsen med en avslagen flaska. Alby fick stora, negativa rubriker och det skrevs om området som ett ghetto där det begicks massor med brott. Något måste göras, men ingen visste hur – Carlberg gav inspiration, sedan började vi dra hit projekt som Brobyggarna (en modern "scoutrörelse", startad av Fryshuset, som går ut på att unga ska träffa vuxna och göra aktiviteter tillsammans) och Lugna gatan (ungdomspatrull som patrullerar tunnelbanan).

Jag hoppas bara att allt det här kan leda till verklig förändring. Det är ju bra att bostadsbolaget river parkeringshuset och målar och rustar husen, men det allra viktigaste är ändå att politikerna satsar på dom som bor i husen, särskilt ungdomarna. Det spelar ingen roll hur fint man bor om man ändå går runt och mår dåligt.

Jag hoppas att politikerna inser det här och att Alby får resurser att utvecklas. För om det inte blir bättre, utan bara fortsätter vara likadant, eller sämre – då flyttar jag.

Du förstår, jag kom hit 1976 från Chile, när jag var elva år. Alby är mitt hem, här har jag tillbringat mina bästa år. Jag jobbar mycket utanför Alby och är skriven på Söder, men på fritiden är jag mest här, bland kamrater som jag delat en stor del av mitt liv med.

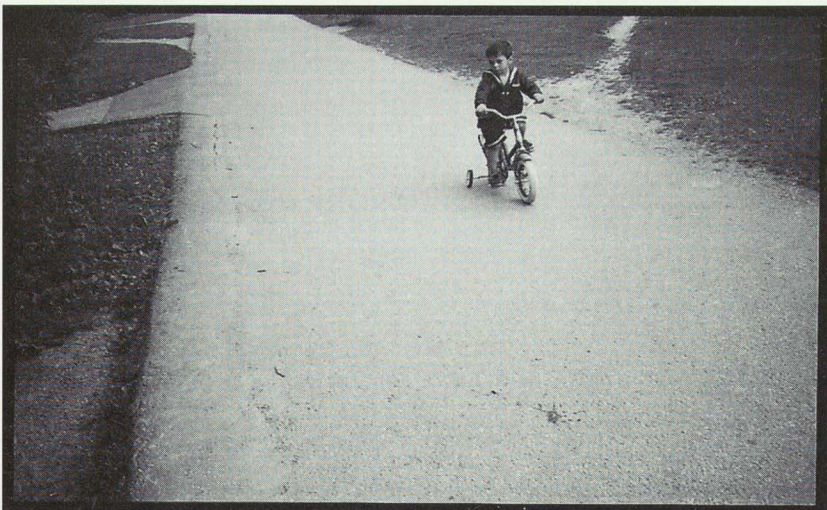
Men jag vill inte att mina egna barn slås ut på förhand. Jag vill inte att dom ska växa upp på ett ställe dom skäms för. Jag vill inte att Alby ska bli som Södertälje. Jag tycker det är bra att politikerna sa nej när Invandrarverket ville placera fler flyktingar här i området. Vi kan inte fylla på med fler, vi har redan problem så det räcker.

Bara det här med språket är ett stort problem – ska man leva i Sverige måste man kunna kommunicera på svenska. Mycket våld i dag beror på bristande kommunikation.

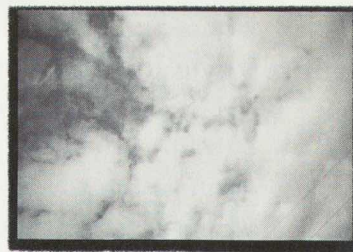
Därför är skolsystemet så viktigt – det behövs bra skolor, med bra lärare, som kan motivera eleverna. Skolan får inte vara en förvaringsplats, där eleverna kommer och går som dom vill och skiter i betygen.

Jag minns mitt första intryck när jag började skolan i Sverige: jag kom in i klassrummet och blev anvisad en plats, läraren presenterade mig och lektionen började. En minut senare kom det in en svensk kille. Läraren, en kvinna, sa något till honom på svenska och han skrek något tillbaka. Jag såg hur hon blev alldeles röd i ansiktet och tystnade. Han bara gick och satte sig, med fötterna på bänkklocket.

Om jag gjort samma sak hemma i Chile hade jag fått en rejäl örfil. Innan jag kom till Sverige hade jag redan gått fem år i

chilensk skola. Redan i förskolan fick vi lära oss hur vi skulle uppföra oss inför lärarna. När vi kom till skolan skulle skorna vara putsade, uniformen struken och händer och naglar rena. Varje måndag stod vi upp och sjöng nationalsången. Jag fick säkert stryk av lärarna en gång om dagen i Chile. Här var det nästan tvärtom: eleverna hotade lärarna.

Jag var helt förvirrad. Till slut frågade jag min far och han sa: "Man ska inte slå barn i onödan, men dom ska lära sig lyda. Så har jag uppfostrat er." Jag tyckte det verkade förnuftigt, en slags medelväg mellan Chile och Sverige.

Eftersom jag tidigt fick lära mig respekt för vuxna har jag aldrig svurit åt en lärare. Jag skämdes för mina kamrater när dom skrek "håll käften kärring!" och kastade böcker mot katedern.

För att undvika ett sådant beteende måste man lära barn lydnad och respekt redan i ettan, inte i sexan eller sjuan, då är det för sent. Och skolan kan inte ensamt klara av att uppfostra barnen, det måste finnas ett nära samarbete mellan lärarna och föräldrarna.

Jag tror också idrottsrörelsen kan hjälpa till med den här fostran. Självt har spelat fotboll sedan jag var fem år. Fotbollen har varit mycket viktig för mig, dels för min personliga utveckling, men också som en väg in i det svenska samhället. Jag började spela för Hammarby när jag var fjorton-femton och fortsatte i klubben tills jag var nitton.

I dag spelar jag för Konya Sport i division fyra. Det är ett turkiskt lag med spelare från främst Alby, men vi är en bra blandning av folk; laguppställningen innehåller turkar, jugoslaver, chilensare och till och med svenskar. För mig är den här bland-

ningen mycket viktig – jag skulle inte vilja spela i ett lag med bara chilénare eller turkar.

Konya kan stå som en modell för hela samhället. Blir det för mycket av en grupp på ett ställe stagnerar utvecklingen. När jag flyttade till Alby var tjugo procent av invånarna invandrare, i dag är det kanske åttio procent. Jag tycker man borde sätta en gräns vid, säg, 50/50, för att motverka segregeringen både här och inne i staden – förresten, varför bor det så många svenskar på Söder... ?

”

Faint, illegible text at the top of the page, possibly a header or title.

Main body of faint, illegible text, appearing to be several lines of a letter or document.

Additional faint, illegible text, possibly a signature or closing.

Statens offentliga utredningar 1996

Kronologisk förteckning

1. Den nya gymnasieskolan – hur går det? U.
2. Samverkansmönster i svensk forskningsfinansiering. U.
3. Fritid i förändring.
Om kön och fördelning av fritidsresurser. C.
4. Vem bestämmer vad? EU:s interna spelregler inför regeringskonferensen 1996. UD.
5. Politikområden under lupp. Frågor om EU:s första pelare inför regeringskonferensen 1996. UD.
6. Ett år med EU. Svenska statsjänstemäns erfarenheter av arbetet i EU. UD.
7. Av vitalt intresse. EU:s utrikes- och säkerhetspolitik inför regeringskonferensen. UD.
8. Batterierna – en laddad fråga. M.
9. Om järnvägens trafikledning m.m. K.
10. Forskning för vår vardag. C.
11. EU-mopeden. Ålders- och behörighetskrav för två- och trehjuliga motorfordon. K.
12. Kommuner och landsting med betalnings-svårigheter. Fi.
13. Offentlig djurskyddstillsyn. Jo.
14. Budgetlag – regeringens befogenheter på finansmaktens område. Fi.
15. Union för både öst och väst. Politiska, rättsliga och ekonomiska aspekter av EU:s sjätte utvidgning. UD.
16. Förankring och rättigheter. Om folkomröstningar, utträdesrätt, medborgarskap och mänskliga rättigheter i EU. UD.
17. Bättre trafik med väginformatik. K.
18. Totalförsvarspflichtiga m95. Förslag om jobb/studier efter muck, bostadsbidrag, dagpenning, försäkringar. Fö.
19. Sverige, EU och framtiden. EU 96-kommitténs bedömningar inför regeringskonferensen 1996. UD.
20. Samordnad rollfördelning inom teknisk forskning. U.
21. Reform och förändring. Organisation och verksamhet vid universitet och högskolor efter 1993 års universitets- och högskolereform. U.
22. Inflytande på riktigt – Om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar. U.
23. Kartläggning och analys av den offentliga sektorns upphandling av varor och tjänster med miljöpåverkan. N.
24. Från Maastricht till Turin. Bakgrund och övriga EU-länders förslag och debatt inför regeringskonferensen 1996. UD.
25. Från massmedia till multimedia – att digitalisera svensk television. Ku.
26. Ny kurs i trafikpolitiken + Bilagor. K.
27. En strategi för kunskapslyft och livslångt lärande. U.
28. Det forskningspolitiska landskapet i Norden på 1990-talet. U.
29. Forskning och Pengar. U.
30. Borgenärsbrotten – en översyn av 11 kap. brottsbalken. Fi.
31. Attityder och lagstiftning i samverkan + bilagedel. C.
32. Möss och människor. Exempel på bra IT-användning bland barn och ungdomar. SB.
33. Banverkets myndighetsroll m.m. K.
34. Aktiv arbetsmarknadspolitik + expertbilaga. A.
35. Kriminalunderrättelseregister DNA-register. Ju.
36. Högskola i Malmö. U.
37. Sveriges medverkan i FN:s familjeår. S.
38. Nationalstadsparker. M.
39. Rapport från klimatdelegationen 1995. Klimatrelaterad forskning. M.
40. Elektronisk dokumenthantering. Ju.
41. Statens maritima verksamhet. Fö.
42. Demokrati och öppenhet. Om folkvalda parlament och offentlighet i EU. UD.
43. Jämställdheten i EU. Spelregler och verklighetsbilder. UD.
44. Översyn av skatteflyktslagen. Reformerat förhandsbesked. Fi.
45. Presumptionsregeln i expropriationslagen. Ju.
46. Enskilda vägar. K.
47. Cirkelsamhället. Studiecirklars betydelser för individ och lokalsamhälle. U.
48. Shaping Sustainable Homes in an Urbanizing World. Swedish National Report for Habitat II. N.
49. Regler för handel med el. N.
50. Förbud mot vapen på allmän plats m.m. Ju.
51. Grundläggande drag i en ny arbetslöshetsförsäkring – alternativ och förslag. A.
52. Precisering av handelsändamålet i detaljplan. M.
53. Kalkning av sjöar och vattendrag. M.
54. Kooperativa möjligheter i storstadsområden. S.
55. Sverige, framtiden och mångfalden. A.
55. På väg mot egenföretagande. A.
55. Vägar in i Sverige. A.
56. Hälften vore nog – om kvinnor och män på 90-talets arbetsmarknad. A.
57. Pensionssamordning för svenskar i EU-tjänst. Fi.
58. Finansieringen av det civila försvaret. Fö.

Statens offentliga utredningar 1996

Kronologisk förteckning

59. Europapolitikens kunskapsgrund.
En principdiskussion utifrån
EU 96-kommitténs erfarenheter. UD.
60. Miljö och jordbruk. Om EU:s miljöregler och
utvidgningens effekter på den gemensamma
jordbrukspolitiken. UD.
61. Olika länder – olika takt. Om flexibel integration
och förhållandet mellan stora och små stater i EU.
UD.
62. EU, konsumenterna och maten
– Förväntningar och verklighet. Jo.
63. Medicinska undersökningar i arbetslivet. A.
64. Försäkringskassan Sverige – Översyn av
socialförsäkringens administration. S.
65. Administrationen av EU:s jordbrukspolitik
i Sverige. Jo.
66. Utvärderat personal. Ju.
67. Medborgerlig insyn i kommunala entreprenader.
Fi.
68. Några folkbokföringsfrågor. Fi.
69. Kompetens och kapital + bilaga. N.
70. Samverkan mellan högskolan och näringslivet. N.
71. Lokal demokrati och delaktighet i Sveriges städer
och landsbygd. In.
72. Rättspsykiatriskt forskningsregister. S.
73. Svensk kärnteknisk tillsynsverksamhet.
Volym 1 – En granskning. M.
73. Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 1 – An Assessment. M.
74. Svensk kärnteknisk tillsynsverksamhet.
Volym 2 – Faktaredogörelser. M.
74. Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 2 – Descriptions. M.
75. Värden i folkhögskolevärlden. U.
76. EU:s regeringskonferens – procedurer, aktörer,
formalia. Sammanfattning av ett seminarium i
april 1996. UD.
77. Utländska försäkringsgivare med verksamhet i
Sverige. Fi.
78. Elberedskapen. Organisation, ansvarsfördelning
och finansiering. N.
79. Översyn av revisionsreglerna. Fi.
80. Viktigt meddelande.
Radio och TV i Kris och Krig. Ku.
81. Skydd för sparande i sparkasseverksamhet. Fi.
82. En översyn av luft- sjö- och spårtrafikens
tillsynsmyndigheter. K.
83. Allmänt pensionssparande. S.
84. Ekobrottsforskning. Ju.
85. Egon Jönsson – en kartläggning av lokala sam-
verkansprojekt inom rehabiliteringsområdet. S.
86. Utvecklad samordning inom det civila försvaret
och fredsfrämjandestjänsten. Kartläggning,
överväganden och förslag. Fö.
87. Tredimensionell fastighetsindelning. Ju.
88. Kameraövervakning. Ju.
89. Samverkan mellan högskolan och de små och
medelstora företagen. N.
90. Sammanhållet studiestöd. U.
91. Den privata vårdens omfattning och framtida
ersättningsformer – En översyn av de nationella
taxorna för läkare och sjukgymnaster. S.
92. IT i miljöarbetet. M.
93. Ny yrkestrafiklagstiftning. K.
94. Nationell teleadresskatalog. K.
95. Botniabanan. K.
96. Strukturförändring och besparing.
En uppföljning av genomförda förändringar
inom försvarsmaktens ledningsorganisation. Fö.
97. Effektivare försvarsfastigheter!
Utvärdering av en reform. Fö.
98. Vem styr försvaret? Utvärdering av
effekterna av LEMO-reformen. Fö.
99. Avveckling med inlärnig. Erfarenheter från
LEMO-reformens avveckling av personal. Fö.
100. Ett nytt system för skattebetalningar. Del A.
Ett nytt system för skattebetalningar. Del B.
Författningsförslag, författningskommentarer
och bilagor. Fi.
101. Kärnavfall – teknik och platsval. KASAMs
yttrande över SKBs FUD-Program 95. M.
102. TUFF – Teckenspråksutbildning för föräldrar. U.
103. Miljöbalken. En skärpt och samordnad
miljölagstiftning för en hållbar utveckling.
Del 1 och 2. M.
104. Konsumentskydd på elmarknaden. C.
105. Att främja donationer till universitet
och högskolor. U.
106. EU och Sverige – från Kiruna till Malmö.
Sammanfattning av fyra regionala möten
1995-96. UD.
107. Union utan gränser – konsekvenser, möjligheter,
problem. Sammanfattning av ett seminarium i
november 1995. UD.
108. Konsumenterna och miljön. C.
109. Från åkerlotter till Paradis – ett delbetänkande
från Utredningen om universitetsfastigheter m.m.
angående överlåtelser och tomträttsupplåtelser av
vissa högskolefastigheter. Fi.
110. Inför ett Svenskt kulturnät – IT och framtiden
inom kulturområdet. Ku.

Statens offentliga utredningar 1996

Kronologisk förteckning

111. Bevakad övergång. Åldersgränser för unga upp till 30 år. C
 112. Integrering av miljöhänsyn inom den statliga förvaltningen. M.
 113. En allmän och aktiv försäkring vid sjukdom och rehabilitering. Del 1 och 2. S.
 114. En körkortsreform. K.
 115. Barnkonventionen och utlänningslagen. S.
 116. Artikel 6 i Europakonventionen och skatteutredningen. Fi.
 117. Expertrapporter från Skatteväxlingskommittén. Fi.
 118. Station Stockholm Nord. K.
 119. Lättnad i dubbelbeskattningen av mindre företags inkomster. Fi.
 120. Högskolan i Malmö – Slutbetänkande. U.
 121. Spår, miljö och stadsbild i centrala Stockholm. K.
 122. Kunskapssyn och samhällsnytta i hantverkscirklar och hantverksutövande. U.
 123. Iakttagelser och förslag efter omstruktureringen av försvarets ledning och stöd. Fö.
 124. Miljö för en hållbar hälsoutveckling. Betänkande. Förslag till nationellt handlingsprogram. S. Bilaga 1. Miljörelaterade hälsorisker. S. Bilaga 2. Aktörer och verktyg i miljöhälsoarbetet. S. Environment for Sustainable Health Development – an Action Plan for Sweden. S.
 125. Droger i trafiken. Ju.
 126. Doping i folkhälsoperspektiv. Del A och Del B. S.
 127. Folkbildningens institutioner. U.
 128. Skyddet av kulturmiljön. En översyn av kulturminneslagens bestämmelser om byggnader och kulturmiljöer, prästgårdar, kyrkstäder och ortnamn. Ku.
 129. Den kommunala självstyrelsen och grundlagen. In.
 130. De två kulturerna. Rapporter av Klaus Richard Böhme, Bo Huldt, Carl-Einar Stålvant samt Kent Zetterberg. Bilagor med underlagsmaterial till UTFÖR:s slutbetänkande SOU 1996:123. Fö.
 131. Extern värdering av hot och förmåga. Bilagor med underlagsmaterial till UTFÖR:s slutbetänkande SOU 1996:123. Fö.
 132. Det stora och snabba greppet. Om LEMO-reformens metoder och resultat. Bilagor med underlagsmaterial till UTFÖR:s slutbetänkande SOU 1996:123. Fö.
 133. Jämställd vård. Olika vård på lika villkor. S.
 134. Jämställd vård. Möten i vården ur ett tvärvetenskapligt perspektiv. S.
 135. Fibromyalgi och Duchennes muskeldystrofi. Kunskapsläge och behov av framtida FoU. S.
 136. Effekter av EU:s jordbrukspolitik. Jo.
 137. Kommunalförbund och gemensam nämnd – två former för kommunal samverkan. In.
 138. Ny behörighetsreglering på hälso- och sjukvårdens område m.m. S.
 139. Skatt på avfall. Fi.
 140. KO:s biträde åt enskilda. In.
 141. Vårdavgifter vid rättspsykiatrisk vård, m.m. S.
 142. Länsstyrelsernas roll i infrastrukturplaneringen. K.
 143. Krock eller möte – Om den mångkulturella skolan. U.
 144. Ökad konkurrens i handeln med livsmedel. N.
 145. Arbetstid – längd förläggning inflytande. A.
 146. Att återerövra vardagen. S.
 147. Övergångsbestämmelser till miljöbalken. M.
 148. Översyn av förvärvslagen och hyreslagen Borgen och pant. Ju.
 149. Elberedskapen. Författningsfrågor. N.
 150. En allmän och sammanhållen arbetslöshetsförsäkring. A.
 151. Bidrag genom arbete – En antologi. S.
 152. Gruvorna och framtiden. N.
-

Statens offentliga utredningar 1996

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

Möss och människor. Exempel på bra IT-användning bland barn och ungdomar. [32]

Justitiedepartementet

Kriminalunderrättsregister
DNA-register. [35]
Elektronisk dokumenthantering. [40]
Presumptionsregeln i expropriationslagen. [45]
Förbud mot vapen på allmän plats m.m. [50]
Utvärderat personal. [66]
Ekobrottsforskning. [84]
Tredimensionell fastighetsindelning. [87]
Kameraövervakning. [88]
Droger i trafiken. [125]
Översyn av förvärvslagen och hyreslagen
Borgen och pant. [148]

Utrikesdepartementet

Vem bestämmer vad? EU:s interna spelregler inför regeringskonferensen 1996. [4]
Politikområden under lupp. Frågor om EU:s första pelare inför regeringskonferensen 1996. [5]
Ett år med EU. Svenska statstjänstemäns erfarenheter av arbetet i EU. [6]
Av vitalt intresse. EU:s utrikes- och säkerhetspolitik inför regeringskonferensen. [7]
Union för både öst och väst. Politiska, rättsliga och ekonomiska aspekter av EU:s sjätte utvidgning. [15]
Förankring och rättigheter. Om folkomröstningar, utträdesrätt, medborgarskap och mänskliga rättigheter i EU. [16]
Sverige, EU och framtiden. EU 96-kommitténs bedömningar inför regeringskonferensen 1996. [19]
Från Maastricht till Turin. Bakgrund och övriga EU-länders förslag och debatt inför regeringskonferensen 1996. [24]
Demokrati och öppenhet. Om folkvalda parlament och offentlighet i EU. [42]
Jämställdheten i EU. Spelregler och verklighetsbilder. [43]
Europapolitikens kunskapsgrund. En principdiskussion utifrån EU 96-kommitténs erfarenheter. [59]
Miljö och jordbruk. Om EU:s miljöregler och utvidgningens effekter på den gemensamma jordbrukspolitiken. [60]
Olika länder – olika takt. Om flexibel integration och förhållandet mellan stora och små stater i EU. [61]

EU:s regeringskonferens – procedurer, aktörer, formalia. Sammanfattning av ett seminarium i april 1996. [76]
EU och Sverige – från Kiruna till Malmö. Sammanfattning av fyra regionala möten 1995-96. [106]
Union utan gränser – konsekvenser, möjligheter, problem. Sammanfattning av ett seminarium i november 1995. [107]

Försvarsdepartementet

Totalförsvarsspliktiga m95. Förslag om jobb/studier efter muck, bostadsbidrag, dagpenning, försäkringar. [18]
Statens maritima verksamhet. [41]
Finansieringen av det civila försvaret. [58]
Utvecklad smordning inom det civila försvaret och freds räddningstjänsten. Kartläggning, överväganden och förslag. [86]
Strukturförändring och besparing. En uppföljning av genomförda förändringar inom försvarsmaktens ledningsorganisation. [96]
Effektivare försvarsfastigheter! Utvärdering av en reform. [97]
Vem styr försvaret? Utvärdering av effekterna av LEMO-reformen. [98]
Avveckling med inläring. Erfarenheter från LEMO-reformens avveckling av personal. [99]
Iakttagelser och förslag efter omstruktureringen av försvarets ledning och stöd. [123]
De två kulturerna. Rapporter av Klaus Richard Böhme, Bo Huldt, Carl-Einar Stålvant samt Kent Zetterberg. Bilagor med underlagsmaterial till UTFÖR:s slutbetänkande SOU 1996:123. [130]
Extern värdering av hot och förmåga. Bilagor med underlagsmaterial till UTFÖR:s slutbetänkande SOU 1996:123. [131]
Det stora och snabba greppet. Om LEMO-reformens metoder och resultat. Bilagor med underlagsmaterial till UTFÖR:s slutbetänkande SOU 1996:123. [132]

Socialdepartementet

Sveriges medverkan i FN:s familjeår. [37]
Kooperativa möjligheter i storstadsområden. [54]
Försäkringskassan Sverige – Översyn av socialförsäkringens administration. [64]
Rättspsykiatriskt forskningsregister. [72]
Allmänt pensionssparande. [83]
Egon Jönsson – en kartläggning av lokala samverkansprojekt inom rehabiliteringsområdet. [85]

Statens offentliga utredningar 1996

Systematisk förteckning

Den privata vårdens omfattning och framtida ersättningsformer – En översyn av de nationella taxorna för läkare och sjukgymnaster. [91]
En allmän och aktiv försäkring vid sjukdom och rehabilitering. Del 1 och 2. [113]
Barnkonventionen och utlänningslagen. [115]
Miljö för en hållbar hälsoutveckling.
Betänkande. Förslag till nationellt handlingsprogram. [124]
Bilaga 1. Miljörelaterade hälsorisker. [124]
Bilaga 2. Aktörer och verktyg i miljöhälsoarbetet. [124]
Environment for Sustainable Health Development – an Action Plan for Sweden. [124]
Doping i folkhälsoperspektiv. Del A och Del B. [126]
Jämställd vård. Olika vård på lika villkor. [133]
Jämställd vård. Möten i vården ur ett tvärvetenskapligt perspektiv. [134]
Fibromyalgi och Duchennes muskeldystrofi.
Kunskapsläge och behov av framtida FoU. [135]
Ny behörighetsreglering på hälso- och sjukvårdens område m.m. [138]
Vårdavgifter vid rättspsykiatrisk vård, m.m. [141]
Att återerövra vardagen. [146]
Bidrag genom arbete – En antologi. [151]

Kommunikationsdepartementet

Om järnvägens trafikledning m.m. [9]
EU-mopeden. Ålders- och behörighetskrav för två- och trehjuliga motorfordon. [11]
Bättre trafik med väginformatik. [17]
Ny kurs i trafikpolitiken + Bilagor. [26]
Banverkets myndighetsroll m.m. [33]
Enskilda vägar. [46]
En översyn av luft- sjö- och spårtrafikens tillsynsmyndigheter. [82]
Ny yrkestrafiklagstiftning. [93]
Nationell teledresskatalog. [94]
Botniabanan. [95]
En körkortsreform [114]
Station Stockholm Nord. [118]
Spår, miljö och stadsbild i centrala Stockholm. [121]
Länsstyrelsernas roll i infrastrukturplaneringen. [142]

Finansdepartementet

Kommuner och landsting med betalnings-svårigheter. [12]
Budgetlag – regeringens befogenheter på finansmaktens område. [14]
Borgenärsbrotten – en översyn av 11 kap. brottsbalken. [30]
Översyn av skatteflyktlagen.
Reformerat förhandsbesked. [44]

Pensionssamordning för svenskar i EU-tjänst. [57]
Medborgerlig insyn i kommunala entreprenader. [67]
Några folkbokföringsfrågor. [68]
Utländska försäkringsgivare med verksamhet i Sverige. [77]
Översyn av revisionsreglerna. [79]
Skydd för sparande i sparkasseverksamhet. [81]
Ett nytt system för skattebetalningar. Del A.
Ett nytt system för skattebetalningar. Del B.
Författningsförslag, författningskommentarer och bilagor. [100]
Från åkerlotter till Paradis – ett delbetänkande från Utredningen om universitetsfastigheter m.m. angående överlåtelse och tomträttsupplåtelse av vissa högstskolefastigheter. [109]
Artikel 6 i Europakonventionen och skatteutredningen. [116]
Expertrapporter från Skatteväxlingskommittén. [117]
Lättnad i dubbelbeskatningen av mindre företags inkomster. [119]
Skatt på avfall. [139]

Utbildningsdepartementet

Den nya gymnasieskolan – hur går det? [1]
Samverkansmönster i svensk forskningsfinansiering. [2]
Samordnad rollfördelning inom teknisk forskning. [20]
Reform och förändring. Organisation och verksamhet vid universitet och högskolor efter 1993 års universitets- och högskolereform. [21]
Inflytande på riktigt – Om elevers rätt till inflytande, delaktighet och ansvar. [22]
En strategi för kunskapslyft och livslångt lärande. [27]
Det forskningspolitiska landskapet i Norden på 1990-talet. [28]
Forskning och Pengar. [29]
Högskola i Malmö. [36]
Cirkelsamhället. Studiecirkelns betydelser för individ och lokalsamhälle. [47]
Vården i folkhögskolevärlden. [75]
Sammanhållet studiestöd. [90]
TUFF – Teckenspråksutbildning för föräldrar. [102]
Att främja donationer till universitet och högskolor. [105]
Högskolan i Malmö – Slutbetänkande. [120]
Kunskapssyn och samhällsnytta i hantverksutövande och hantverksutövande. [122]
Folkbildningens institutioner. [127]
Krock eller möte – Om den mångkulturella skolan. [143]

Statens offentliga utredningar 1996

Systematisk förteckning

Jordbruksdepartementet

Offentlig djurskyddstillsyn. [13]
EU, konsumenterna och maten
– Förväntningar och verklighet. [62]
Administrationn av EU:s jordbrukspolitik
i Sverige. [65]
Effekter av EU:s jordbrukspolitik. [136]

Arbetsmarknadsdepartementet

Aktiv arbetsmarknadspolitik + expertbilaga. [34]
Grundläggande drag i en ny arbetslöshetsförsäkring –
alternativ och förslag. [51]
Sverige, framtiden och mångfalden. [55]
På väg mot egenföretagande. [55]
Vägar in i Sverige. [55]
Hälften vore nog – om kvinnor och män på
90-talets arbetsmarknad. [56]
Medicinska undersökningar i arbetslivet. [63]
Arbets-tid – längd förläggning inflytande. [145]
En allmän och sammanhållen arbetslöshets-
försäkring. [150]

Kulturdepartementet

Från massmedia till multimedia –
att digitalisera svensk television. [25]
Viktigt meddelande.
Radio och TV i Kris och Krig. [80]
Inför ett Svenskt kulturnät – IT och framtiden
inom kulturområdet. [110]
Skyddet av kulturmiljön. En översyn av
kulturminneslagens bestämmelser om byggnader
och kulturmiljöer, prästgårdar, kyrkstäder och
ortnamn. [128]

Näringsdepartementet

Kartläggning och analys av den offentliga sektorns
upphandling av varor och tjänster med
miljöpåverkan. [23]
Shaping Sustainable Homes in an Urbanizing
World. Swedish National Report for Habitat II. [48]
Regler för handel med el. [49]
Kompetens och kapital + bilaga. [69]
Samverkan mellan högskolan och näringslivet. [70]
Elberedskapen. Organisation, ansvarsfördelning och
finansiering. [78]
Samverkan mellan högskolan och de små och
medelstora företagen. [89]

Närings- och handelsdepartementet

Ökad konkurrens i handeln med livsmedel. [144]
Elberedskapen. Författningsfrågor. [149]
Gruvorna och framtiden. [152]

Civildepartementet

Fritid i förändring.
Om kön och fördelning av fritidsresurser. [3]
Forskning för vår vardag. [10]
Attityder och lagstiftning i samverkan
+ bilagedel. [31]
Konsumentskydd på elmarknaden. [104]
Konsumenterna och miljön. [108]
Bevakad övergång. Åldersgränser för unga upp till
30 år. [111]

Inrikesdepartementet

Lokal demokrati och delaktighet i Sveriges städer och
landsbygd. [71]
Den kommunala självstyrelsen och grundlagen. [129]
Kommunalförbund och gemensam nämnd –
två former för kommunal samverkan. [137]
KO:s biträde åt enskilda. [140]

Miljödepartementet

Batterierna – en laddad fråga. [8]
Nationalstadsparker. [38]
Rapport från klimatdelegationen 1995.
Klimatrelaterad forskning. [39]
Precisering av handelsändamålet i detaljplan. [52]
Kalkning av sjöar och vattendrag [53]
Svensk kärnteknisk tillsyns-verksamhet.
Volym 1 – En granskning. [73]
Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 1 – An Assessment. [73]
Svensk kärnteknisk tillsyns-verksamhet.
Volym 2 – Faktaredogörelser. [74]
Swedish Nuclear Regulatory Activities.
Volume 2 – Descriptions. [74]
IT i miljöarbetet. [92]
Kärnavfall – teknik och platsval. KASAMs
yttrande över SKBs FUD-Program 95. [101]
Miljöbalken. En skärpt och samordnad
miljölagstiftning för en hållbar utveckling.
Del 1 och 2. [103]
Integrering av miljöhänsyn inom den statliga
förvaltningen. [112]
Övergångsbestämmelser till miljöbalken. [147]